

სსიპ ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
ევროპეისტიკის დეპარტამენტი

ხელნაწერის უფლებით

კ ა ხ ა თ ა ვ დ გ ი რ ი ძ ე

სამეცყველო აგრესიის მექანიზმები საზოგადოებრივ-
პოლიტიკურ დისკურსში და მათი ტრანსფორმაცია თარგმანში

სპეციალობა - ფილოლოგია

ფილოლოგიის დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად წარმოდგენილი
დისერტაციის

ავტორეფერატი

ბათუმი

2024

სადისერტაციო ნაშრომი შესრულებულია ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის ევროპეისტიკის დეპარტამენტში.

სამეცნიერო ხელმძღვანელი

ქეთევან სვანიძე

ფილოლოგიის მეცნიერებათა კანდიდატი

ასოცირებული პროფესორი

უცხოელი შემფასებელი

.....

.....

.....

შემფასებლები

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

დისერტაციის დაცვა შედგება ....., ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის სადისერტაციო საბჭოს სხდომაზე.

მისამართი: ბათუმი, ნინოშვილის ქუჩა №35, პირველი კორპუსი, მეორე სართული, აუდიტორია 37.

სადისერტაციო ნაშრომის გაცნობა შესაძლებელია ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ილია ჭავჭავაძის სახელობის ბიბლიოთეკასა და ამავე უნივერსიტეტის ვებ-გვერდზე.

სადისერტაციო საბჭოს სწავლული მდივანი

ფილოლოგიის დოქტორი, პროფესორი მაია კიკვაძე

ნაშრომის ზოგადი დახასიათება

თანამედროვე ენათმეცნიერება საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ დისკურსს აქტიურად შეისწავლის; მისი შესწავლა კი ენის, განსაკუთრებით სამეტყველო ენის შესწავლის გარეშე წარმოუდგენელია. რა არის ენა? „ენა ადამიანისა, მისი სიტყვიერება, მთელი ხელთუქმნელი ისტორიაა ერისა ცალკე და კაცობრიობისა საზოგადოდ“ - ამბობს ილია ჭავჭავაძე.

ენა ურთულესი მოვლენაა; იმისათვის, რომ სრულფასოვნად შევისწავლოთ ენა, მკვეთრად უნდა განვსაზღვროთ ენათმეცნიერების ობიექტი. იგი განსაკუთრებული, უმნიშვნელოვანესი ფენომენია, რომელიც, პირველ რიგში, პიროვნების, შემდეგ კი საზოგადოების, ერისა და კაცობრიობის აუცილებელ საფუძველს წარმოადგენს. ე.ი. ენა საზოგადოებრივი მოვლენაა, როგორც ურთიერთობის, აზრთა გაცვლა-გამოცვლის საშუალება (ჩიქობავა, 2008). მართებული იქნება თუ ვიტყვით, რომ ენის ძირითადი ფუნქცია ექსპრესიული (ლათ. „Expressio“) ფუნქციაა; ე.ი. ადამიანები ბგერითი ენის საშუალებით გამოვხატავთ საკუთარ აზრებს. ასევე, ენის უმნიშვნელოვანესი დანიშნულება საკომუნიკაციო (ლათ. „Communicacio“) ფუნქციაა. ენის საშუალებით ჩვენ ყოველდღიურად ვცვლით ინფორმაციას საზოგადოებასთან, ვამყარებთ კომუნიკაციას.

ენაზე საუბრისას აუცილებლად უნდა ვახსენოთ მეტყველებაც. ენათმეცნიერებაში განასხვავებენ ენასა და მეტყველებას. ამ განსხვავების შემოტანა დაკავშირებულია ცნობილი ფრანგი ენათმეცნიერის ფერდინანდ დე სოსიურის სახელთან. ენისა და მეტყველების გამიჯვნას **დიქტომია** ეწოდება.

მეტყველება ენაზე არანაკლებ მნიშვნელოვანი მოვლენაა. იგი ენის რეალიზაციაა. შეიძლება ითქვას, რომ მეტყველების გარეშე წარმოუდგენელი იქნებოდა განყენებული აზროვნება.

მოცემულ სადისერტაციო ნაშრომში „სამეტყველო აგრესიის მექანიზმები საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ დისკურსში და მათი ტრანსფორმაცია თარგმანში“, კვლევის **საგანს** წარმოადგენს დისკურსის ლინგვისტური არსისა და ჟანრობრივი ტიპოლოგიის წარმოჩენა, ისევე როგორც, სამეტყველო აგრესიის თეორიული გააზრება და ბოლოს იმ მთარგმნელობითი ხერხების გაანალიზება, რომლის დახმარებითაც ვახორციელებთ სოციალურ-პოლიტიკურ დისკურსში კომუნიკანტების მიერ გაჟღერებული სამეტყველო აგრესიის ნიმუშების გადატანას წყარო ენიდან სამიზნე ენაზე.

წარმოდგენილი ნაშრომის **მიზანს** წარმოადგენს იმ სამეტყველო/ვერბალური აგრესიის ნიშნების გამოვლენა, აღწერა და გაანალიზება, რომელთაც ადგილი აქვთ თანამედროვე საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ დისკურსში არსებული პოლიტიკური ვითარებისა და სოციალური სურათის ზეგავლენით; მათი გამომწვევი მიზეზების გამოვლენა, ენათშორისი ტრანსფორმაციების, სხვაობათა კულტურული თუ ეროვნული საწყისის შესწავლა და გაანალიზება. იმ ლინგვო-სოციალურ მახასიათებელთა გამოვლენა, რომლებიც განაპირობებენ სოციალურ-პოლიტიკური დისკურსის კონტამინირებული ბუნების არსებობას და მათ ანალიზს;

ინტეგრირებული ბუნების მქონე სოციალურ-პოლიტიკური დისკურსის მთარგმნელობითი ასპექტების კვლევას და კვლევის ორი მიმართულებით (ერთი მხრივ სოციალური, მეორე მხრივ კი პოლიტიკური გარემოს გავლენა ენობრივ გამოხატულებასა და თარგმანზე - ენობრივი გამოხატულებისა და თარგმანის გავლენა სოციალურ-პოლიტიკურ გარემოზე) წარმართვას; ასევე, იმ რეკომენდაციების შემუშავებასა და თეორიული დებულებების სახით ჩამოყალიბებას, რომლებიც აღნიშნული სფეროს უკეთ შესწავლას, აღწერასა და მის განვითარებას შეუწყობს ხელს. კვლევის მიზანი არ არის ამ ორი დისკურსის ბოლომდე განხილვა და ამოწურვა, რადგანაც გვესმის რომ ორივე მათგანი საკმაოდ ვრცელი დისკურსია; კვლევის მიზანია იმ პოლიტიკური ვითარებისა და შემთხვევების სოციუმში ასახვაზე ვისაუბროთ, რაც დღევანდელობაში ვლინდება; წარმოვაჩინოთ, თუ როგორ ვრცელდება პოლიტიკური აზროვნება სოციუმში, რამდენად დიდ გავლენას ახდენს პოლიტიკა სოციუმზე;

კვლევის აქტუალობას განაპირობებს ქვეყანაში მიმდინარე როგორც სოციალური, ისე პოლიტიკური პროცესები, რომლებიც თანდათან უფრო დამახულ ელფერს იძენს და სამეტყველო აგრესიის გავრცელების საშუალებად იქცევა; აქვე აღსანიშნავია ის ფაქტიც, რომ სამეტყველო აგრესია ბოლო პერიოდში ძალიან არის გავრცელებული როგორც სოციალურ, ისე პოლიტიკურ დისკურსში.

კვლევა ეფუძნება ისეთ სოციალურ-პოლიტიკურ პროცესებს, როგორიცაა:

2019 წლის 21 ივნისი („გავრილოვის ღამე“), საპროტესტო გამოსვლები და დარბევა თბილისში, რომელიც თბილისში მართლმადიდებლობის საპარლამენტთაშორისო ასამბლეის სესიის დროს, რუსეთის დუმის დეპუტატის - სერგეი გავრილოვის მიერ საქართველოს პარლამენტის იმდროინდელი თავმჯდომარის სკამის დაკავებასა და საქართველოს პარლამენტში რუსულ ენაზე ასამბლეის სესიის ჩატარებას მოჰყვა. რამდენიმე დღის შემდეგ, ქართველ ხალხში აღნიშნული ფაქტით გამოწვეული აგრესიის თავიდან ასაცილებლად და ტურისტული ბიზნესის ჩავარდნის მცდელობით, რუსეთი კრძალავს პირდაპირ ფრენებს საქართველოსთან;

ვინაიდან, ქვეყნის შემოსავალის მნიშვნელოვანი წილი რუსი ტურისტებისგან მიღებულ შემოსავალზე მოდიოდა, ტურიზმის სფერო აღმოჩნდა საფრთხის წინაშე; სწორედ ამან განაპირობა შემდეგი კამპანიის - „Spend Summer in Georgia – გაატარე ზაფხული საქართველოში“ წამოწყება, რის საფუძველზეც შეიქმნა „ფეისბუქ“ გვერდიც, სადაც ყოველდღიურად ქვეყნდებოდა სხვადასხვა სტატუსი, განცხადება, ფოტო, ვიდეო, გამოკითხვა - რომლებიც თემატურად, რა თქმა უნდა, ისევ და ისევ ქართულ ტურიზმს უკავშირდებოდა - აღნიშნული კამპანია დიდი პოპულარობით სარგებლობდა მთელი სეზონის მანძილზე. განსაკუთრებული აღნიშვნის ღირსია ის, რომ კამპანიაში ჩართული იყვნენ არა მხოლოდ საქართველოს მოქალაქეები, არამედ უცხოელი ტურისტებიც,

შემდეგ, 2020 წელს, კაცობრიობა დგება ისეთი გამოწვევის წინაშე, როგორიცაა „Covid-19-ის“ პანდემიის გავრცელება, რაც თავის მხრივ უამრავი უარყოფითი

დამოკიდებულების, შიშის, კარჩაკეტილობის, ასოციალიზაციისა და დისტანციური, ვირტუალური ცხოვრების საწყისად იქცა.

აღსანიშნავია 2022 წლის თებერვალი - უკრაინა-რუსეთის ომი და შესაბამისი კამპანიები;

2022 წლის მაისი - საქართველოსათვის ევროკავშირის კანდიდატის სტატუსის მიღების პროცედურები და უარის შედეგად წარმოქმნილი უარყოფითი განწყობა ქართველ ხალხში, რომელიც საქართველოს მთავრობის მიმართულებით ვრცელდებოდა და სხვა მსგავსი მოვლენები.

ვინაიდან ჩვენ ვსაუბრობთ რა სოციალურ-პოლიტიკურ ტექსტებზე, გვერდს ვერ ავუვლით პოლიტიკოსთა მეტყველებას, მათ მიერ გამოყენებული “სამეტყველო აგრესიის“ ნიმუშების კრიტიკულ ანალიზს, ისევე როგორც ჩვეულებრივი მოქალაქეების მიერ სხვადასხვა სოციალურ ქსელში გავრცელებული მსგავსი სახის მაგალითების წარმოდგენასა და გააზრებას.

ყველა ზემოთ ჩამოთვლილი მოვლენა თანდათან უფრო აღრმავებდა „სამეტყველო აგრესიას“ და თავის მხრივ, უფრო მეტად აქტიურად იწყებოდა სოციალურ-პოლიტიკური დისკურსის შესწავლაც.

დასახული მიზნებიდან გამომდინარე, განვახორციელებთ შემდეგი ამოცანები: პირველ რიგში საუბარს ვიწყებთ დისკურსის რაობითა და ისტორიით, შემდეგ მიმოვიხილავთ სხვადასხვა მეცნიერის შეხედულებას დისკურსზე, ჩამოვაცალიბებთ დისკურსის სტრუქტურასა და ტიპოლოგიას და ბოლოს, აღვწერთ სოციალური და პოლიტიკური დისკურსის მახასიათებლებს, რომელიც ჩვენი ინტერესის სფეროს წარმოადგენს. ასევე, დასახული მიზნის მისაღწევად განვსაზღვრეთ სხვა ისეთი ამოცანები, როგორცაა:

1. განვიხილოთ სამეტყველო აგრესია, როგორც ენობრივი სამეცნიერო კვლევის საგანი და წარმოვადგინოთ სამეტყველო აგრესიის ტიპოლოგია;
2. გავაანალიზოთ სამეტყველო აგრესიის როგორც პოლიტიკური, ისე სოციალური ასპექტები;
3. წარმოვადგინოთ სამეტყველო აგრესიის ლინგვისტური ანალიზი.
4. ვისაუბროთ თარგმანზე როგორც მეცნიერებაზე, ენობრივ-კულტურულ მედიატორზე, საქმიანობაზე და ბოლოს ყურადღება გავამახვილოთ თარგმანის თანამედროვე გამოწვევებზე.

და ბოლოს, მოცემულ ნაშრომში ემპირიული მასალის ანალიზზე დაყრდნობით წარმოვაჩინოთ ის, თუ რაოდენ დიდ როლს თამაშობს სამეტყველო აგრესია როგორც პოლიტიკურ, ისე სოციალურ დისკურსში; ალბათ მართებული იქნება თუ ვიტყვით, რომ პოლიტიკოსის მიერ გაჟღერებული სამეტყველო აგრესიის ნიმუშები ასახვას ყოველთვის სოციუმში ჰპოვებს, ხალხი ისმენს, შემდეგ გამოიყენებს იგივე ფრაზებს; პოლიტიკოსთა მთავარი ამოცანაც ხომ ეს არის სიტყვით გამოსვლის დროს, რომ რაც შეიძლება მეტი ადამიანის ყურადღება მიიპყრონ და მეტად მოახდინონ მათზე ზეგავლენა საუბრით თუ ქმედებით; ვერბალური აგრესია მანიპულაციის კარგ საშუალებად წარმოგვიდგება; ასევე აღსანიშნავია ისიც, თუ როგორ ვრცელდება ხალხის მიერ უარყოფითი კომენტარები და მიმართვები სოციალური ქსელებით,

როგორ აფასებს საზოგადოება პოლიტიკას და განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც ქვეყანაში მოვლენები ისე არ ვითარდება, როგორსაც მოსახლეობა მოელოდა; ამ დროს ხალხის მასებისგან წამოსული აგრესიის გავრცელება, უკონტროლო ხდება.

კვლევის **ობიექტს** ძირითადად წარმოადგენს პოლიტიკოსთა მეტყველება, მათი გამოსვლები და საზოგადოების მიერ სხვადასხვა სოციალურ ქსელში გავრცელებული სტატუსები, კომენტარები, შენიშვნები და მიმართვები, რომლებშიც უხვადაა სამეტყველო აგრესიის ნიმუშები როგორც ქართულ, ისე რუსულ ან ინგლისურ ენებზე და წარმოადგენენ ისეთ ნიმუშებს, რაც სოციალურ-პოლიტიკური დისკურსის გააზრებისა და პრაქტიკული მაგალითებით გამდიდრებაში გვეხმარება.

ნებისმიერი კვლევა გულისხმობს კვლევისათვის საჭირო მეთოდების გამოყენებას; **მეთოდი** გახლავთ რეალობის პრაქტიკული და თეორიული ათვისებისა და გააზრების ხერხებისა და ოპერაციების ერთობლიობა (აროშიძე მ.). ჩვენ მიერ გამოყენებული ძირითადი მეთოდებია: დაკვირვება, აღწერა ანუ დესკრიფციული მეთოდი, რამაც საშუალება მოგვცა დაგვემუშავებინა ემპირიული მასალა და მოგვეწოდებინა მათი ინტერპრეტაცია, შედარების მეთოდი, რისი დახმარებითაც მოვახერხეთ ქართულ და ინგლისურენოვანი სამეტყველო აგრესიის ტექსტების შედარება და ანალიზი, კერძოდ კი იმ ტექსტების ანალიზი, სადაც გამოყენებული იყო სამეტყველო-ვერბალური აგრესიის ნიმუშები; აღნიშნული მეთოდის დახმარებით შევძელით გვესაუბრა მოცემული ტექსტების მთარგმნელობით და ლინგვისტურ მახასიათებლებზე;

ნაშრომის **სამეცნიერო სიახლეს** წარმოადგენს ის, რომ აგრესიის ერთიანი ლინგვისტური ანალიზი არც თუ ისე ხშირად არის წარმოდგენილი და მოწოდებული მეცნიერთა მიერ; მით უფრო ნაკლებად არის განხილული და შესწავლილი მისი სოციალური და პოლიტიკური მახასიათებლები და აღნიშნულ სფეროებში გამოხატვის გზები, ენობრივი საშუალებების გამოყენების მიზნები და შედეგები ქართულ და ინგლისურ ენებში, პოლიტიკოსთა ან/და სამოქალაქო აქტივისტთა მიერ. ასევე, ნაშრომში წარმოდგენილი იქნება აღნიშნული ენობრივი ნიშნების მთარგმნელობითი ასპექტები.

ნაშრომის **თეორიულ ბაზას** წარმოადგენს აგრესიასა და სოციალურ-პოლიტიკური დისკურსის თემაზე დღემდე შექმნილი ქართული და უცხოელი მეცნიერების (ქ. ადეიშვილი, ნ. გოგელია, ა. კოპალიანი, თ. მშვენიერაძე, ი. სალია, დ. ფანჯიკიძე, მ. ბეიკერი, ე. ბენვენისტი, ჯ. კეტფორდი, ო. კადე, პ. ნიუმარკი, ე. ნაიდა, ლ. ვიტგენშტეინი და სხვათა) ნაშრომების, დისერტაციების, მონოგრაფიებისა თუ სამეცნიერო სტატიების კრიტიკული ანალიზი, რასაც ეფუძნება სამეტყველო აგრესიის პრაგმატიკული და სოციოლინგვისტური ასპექტებით კვლევა.

სადისერტაციო ნაშრომი მნიშვნელოვან **თეორიულ და პრაქტიკულ დახმარებას** გაუწევს თარგმანმცოდნეობის სპეციალობის სტუდენტებსა და კულტურათმორისი კომუნიკაციითა და ენობრივი (სამეტყველო) აგრესიის საკითხების კვლევებით დაინტერესებულ პირებს.

ჩვენ მიერ დასახულმა მიზნებმა და ამოცანებმა განაპირობეს სადისერტაციო ნაშრომის შემდეგი სახის სტრუქტურის ჩამოყალიბება: თავფურცელი, განაცხადი

პლაგიატის შესახებ, სარჩევი, შესავალი, 3 თავი, 12 ქვეთავი, დასკვნა, გამოყენებული ლიტერატურის ნუსხა. ნაშრომი წარმოდგენილია 148 გვერდზე.

ნაშრომის შესავალ ნაწილში ხაზგასმულია ნაშრომის აქტუალობა და მეცნიერული სიახლე, განსაზღვრულია კვლევის ობიექტი, მიზნები და ამოცანები, მისი თეორიული და პრაქტიკული ღირებულება, კვლევის მეთოდოლოგიური მხარე და ნაშრომის სტრუქტურა.

კვლევის ძირითადი ნაწილი ეძღვნება ისეთი ლინგვისტური და კულტურული ასპექტების ანალიზსა და შესწავლას, როგორცაა დისკურსის ლინგვისტური არსი და ჟანრობრივი ტიპოლოგია, სამეტყველო აგრესიის თეორიული გააზრება და მისი ანალიზი ენათაშორის და კულტურათაშორის ასპექტში.

აღნიშნული კვლევებში ჩაღრმავების მიზნით ნაშრომში განხორციელდა ერთგვარი კვლევითი ექსკურსი დისკურსის ისტორიაში, გააზრებული იქნა დისკურსის ლინგვისტური არსი და განისაზღვრა მისი ადგილი თანამედროვე მეცნიერებაში; ჩამოყალიბებული იქნა დისკურსის სტრუქტურა და ჟანრობრივი ტიპოლოგია და გაიმიჯნა დისკურსის სოციალური და პოლიტიკური სახეები.

ასევე, სამეტყველო აგრესიის თეორიული საფუძვლების გასააზრებლად განხილული იქნა სამეტყველო აგრესია, როგორც ენობრივი სამეცნიერო კვლევის საგანი; განხორციელდა სამეტყველო აგრესიის ლინგვისტური ანალიზი და ტიპოლოგია; განისაზღვრა სამეტყველო აგრესიის სახე საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ დისკურსში.

კვლევის არსებითი ნაწილი მიეძღვნა სამეტყველო აგრესიის მთარგმნელობითი ასპექტების კვლევას. ამ მიზნით მიმოვიხილეთ თარგმანი როგორც მეცნიერება და თარგმანი როგორც საქმიანობა; ასევე განვიხილეთ თარგმანი როგორც ენობრივ-კულტურული მედიატორი და მიმოვიხილეთ მთარგმნელობითი საქმიანობის თანამედროვე გამოწვევები. მნიშვნელოვანი როლი კვლევაში დაეთმო ლინგვოკრიმინალისტიკის ნიმუშებისა და მათი თარგმანების კვლევას.

ნაშრომის დასკვნით ნაწილში შეჯამებული და ჩამოყალიბებულია კვლევის ძირითადი შედეგები.

გამოყენებული ლიტერატურის ნუსხაში თავმოყრილია ყველა იმ თეორიული თუ პრაქტიკული მაგალითის წყარო, რომლებიც გამოყენებულია დისერტაციაზე მუშაობის დროს.

ნაშრომის პირველი თავი „დისკურსის ლინგვისტური არსი და ჟანრობრივი ტიპოლოგია“ ეძღვნება ისეთი საკითხების მიმოხილვასა და ანალიზს, როგორცაა ცნების „დისკურსი“ რაობა და მისი სამეცნიერო კვლევის ისტორია; დისკურსის ლინგვისტური არსის აღწერას თანამედროვე მეცნიერებაში; დისკურსის სტრუქტურისა და მისი ჟანრობრივი ტიპოლოგიის მიმოხილვას; სოციალური და პოლიტიკური დისკურსის ცნებების გამიჯვნასა და მიმოხილვას. აღნიშნული თავი თავის მხრივ შედგება ოთხი ქვეთავისგან: 1. ექსკურსი დისკურსის ისტორიაში 2. დისკურსის ლინგვისტური არსი თანამედროვე მეცნიერებაში; 3. დისკურსის სტრუქტურა და ჟანრობრივი ტიპოლოგია; 4. სოციალური და პოლიტიკური დისკურსი;

ნაშრომის მეორე თავი „სამეტყველო აგრესიის თეორიული გააზრება“ მიმოიხილავს სამეტყველო აგრესიას, როგორც ენობრივი სამეცნიერო კვლევის საგანს; წარმოადგენს სამეტყველო აგრესიის ტიპოლოგიას; განიხილავს სამეტყველო აგრესიას პოლიტიკურ დისკურსში ერთი მხრივ და სამეტყველო აგრესიას სოციალურ დისკურსში მეორე მხრივ; წარმოადგენს სამეტყველო აგრესიის ლინგვისტურ ანალიზს; ავლენს მისი გამოყენების გზებსა და დანიშნულებას სოციალურ და პოლიტიკურ დისკურსში; აღნიშნული თავი შედგება სამი ქვეთავისგან: 1. სამეტყველო აგრესია, როგორც ენობრივი სამეცნიერო კვლევის საგანი; სამეტყველო აგრესიის ტიპოლოგია; 2. სამეტყველო აგრესია საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ დისკურსში; 3. სამეტყველო აგრესიის ლინგვისტური ანალიზი;

ნაშრომის მესამე თავი „სამეტყველო აგრესიის მთარგმნელობითი ასპექტები“ კი მოიცავს კვლევაზე დაფუძნებულ ისეთ ინფორმაციას, როგორცაა სამეტყველო აგრესიის ლინგვისტური ანალიზი მთარგმნელობით სპექტრში, სამეტყველო აგრესიის თარგმნის საკითხებსა და მის ეროვნულ-კულტურულ მახასიათებლებს. შედგება ხუთი ქვეთავისგან: 1. თარგმანი როგორც მეცნიერება; 2. თარგმანი როგორც საქმიანობა; 3. თარგმანი როგორც ენობრივ-კულტურული მედიატორი; 4. მთარგმნელობითი საქმიანობის თანამედროვე გამოწვევები; 5. ლინგვოკრიმინალისტიკის ნიმუშები სოციალურ-პოლიტიკურ დისკურსში და მათი თარგმნის პროცესი.

ტექნოლოგიურმა განვითარებამ, ისევე როგორც კომუნიკაციური საშუალებების გაუმჯობესებამ, ბევრ ცვლილებასთან ერთად გამოიწვია სოციუმში სამეტყველო აგრესიის გაზრდა;

აგრესიის ფენომენის შესწავლა წარმოადგენს ინტერდისციპლინური კვლევის საგანს; აღნიშნულით დაინტერესებულია ისეთი მეცნიერებები, როგორცაა: სოციოლოგია, ფსიქოლოგია, სამეტყველო აქტების თეორია, ლინგვისტიკა და სხვა.

აქვე აღსანიშნავია ის მოვლენაც, რომ სამეტყველო აგრესიის მეცნიერული შესწავლა მხოლოდ გასული საუკუნის მეორე ნახევარში დაიწყო; მანამდე კი რაღა თქმა უნდა, ის მხოლოდ პრაქტიკულ ხასიათს ატარებდა.

სალი აზრის დონეზე თითქოსდა ნათელია თუ რა იგულისხმება აგრესიის ცნებაში, მაგრამ ცნების დონეზე მისი განმარტება არც თუ ისე იოლი აღმოჩნდა. სირთულეს ის მდგომარეობაც ჰქმნის, რომ ტერმინი „აგრესია“ მრავალ განსხვავებულ მნიშვნელობას აერთიანებს. ყველაზე მარტივი ბიჰევიორისტული ორიენტაციის ფსიქოლოგიური თეორიების განმარტებით, აგრესიულია ქცევა, რომელიც ვნებს სხვას.

ბოლო წლებში ენათმეცნიერებამ მნიშვნელოვანი პროგრესი განიცადა კონცეპტუალური სივრცის სხვადასხვა სეგმენტის ვერბალიზაციის ფორმებისა და მეთოდების შესწავლაში, თუმცა „აგრესიის“ ცნება ლინგვისტიკაში არასაკმარისად არის შესწავლილი, მიუხედავად იმისა, რომ ის როგორც კულტურის მხრივ, ისე თანამედროვე ადამიანის კონცეფციის სფეროს სოციალურად მნიშვნელოვან ელემენტს წარმოადგენს.

რატომ არის ადამიანი აგრესიული? ეს საკითხი ყოველთვის განსჯის საგანს წარმოადგენდა. გამოითქვა მრავალი მოსაზრება, ხშირად ურთიერთსაწინააღმდეგო კი. ამ აზრთა სხვადასხვაობაში მაინც მოხერხდა ამხსნელი თეორიების კლასიფიცირება და გამოიყო აგრესიულობის სამი ბაზისური წყარო: 1. შინაგანი დეტერმინანტები; 2. გარეგანი პირობებით აღძრული მოთხოვნილება და 3. არსებული სოციალური პირობა, რომელსაც ემატება ადრინდელი შეძენილი გამოცდილება.

მეცნიერები დიდი ხანია დავობენ იმაზე, აგრესიულობა თანდაყოლილი ფენომენია თუ შეძენილია გამოცდილებით. ჯერ კიდევ ჟან ჟაკ რუსო თვლიდა, რომ ადამიანები თავიანთი ბუნებრივი მდგომარეობით კეთილები არიან, მაგრამ საზოგადოება მათ თავს ახვევს აგრესიას.

ზიგმუნდ ფროიდის აზრით, აგრესიის ენერჯია რაღაც ფორმით უნდა გამოვლინდეს, ანუ უნდა მოხდეს მისი განტვირთვა, წინააღმდეგ შემთხვევაში მოხდება მისი დაგროვება, რამაც შეიძლება მთელი რიგი ფსიქიკური დარღვევები გამოიწვიოს. აღნიშნულ თეორიას „ჰიდრაულიკურ თეორიას“ უწოდებენ.

მეცნიერთა ნაწილი მიიჩნევს, რომ აგრესია მომდინარეობს გარემო პირობებით განპირობებული მოთხოვნილებიდან ზიანი მიაყენონ ან აწყენინონ სხვას. გარკვეული გარემო პირობები წარმოშობს ძლიერ მოტივს განხორციელდეს ზიანის მომტანი ქცევა. ასეთ აგრესიულ მოთხოვნილებას თავის მხრივ მივყავართ სხვების წინააღმდეგ მიმართულ ქცევამდე. აღნიშნული მიდგომა ცნობილია როგორც ფრუსტრაცია - აგრესიის ჰიპოთეზა.

ადამიანური აგრესიის თეორიულ პერსპექტივას წარმოადგენს ე.წ. სოციალური დასწავლის თეორია. ამ თვალსაზრისის მხარდამჭერები (ალბერტ ბანდურა, იჟაკ ბერკოვიჩი, ალისა ბერონი) ხაზს უსვამენ იმ ფაქტს, რომ აგრესია, პირველ რიგში, განიხილება როგორც სოციალური ქცევის ფორმა. ეს მიდგომა ამტკიცებს, რომ ადამიანი არ იბადება აგრესიული რეაქციების ფართო არეალების დისპოზიციით. ქცევის აგრესიულ ფორმებს ისინი განიხილავენ როგორც ქცევის შეძენილ ფორმებს და მათი დასწავლა ხდება ისევე, როგორც ნებისმიერი სხვა რამის დასწავლა.

ნაშრომის ძირითადი შინაარსი

თავი I. დისკურსის ლინგვისტური არსი და ჟანრობრივი ტიპოლოგია

ნაშრომის პირველი თავი ოთხი ქვეთავისაგან შედგება. პირველ ქვეთავში სახელწოდებით „ექსკურსი დისკურსის ისტორიაში“ განვიხილავთ დისკურსის ანალიზს, როგორც ლინგვისტურ მიმდინარეობას, რომელიც ფორმირების პროცესს მე-20 საუკუნის 60-იანი წლებიდან იწყებს. ეს პერიოდი ემთხვევა სტრუქტურალიზმის ეპოქის დასასრულსა და პრაგმატიკული ლინგვისტიკის განვითარებას. დისკურსის ანალიზს არ გააჩნია მკვეთრად განსაზღვრული საზღვრები და მოიცავს სხვადასხვა მეცნიერებას, მათ შორის სოციოლოგიას, ფილოსოფიასა და ფსიქოლოგიას.

დისკურსის ანალიზის განვითარებაში მნიშვნელოვან როლს ასრულებს ზელინგ ჰარისის ნაშრომი „დისკურს ანალიზი“ (1952), სადაც ავტორი პირველად იყენებს ტერმინს ენათმეცნიერების კონტექსტში. ფრანგული და ანგლო-საქსური მიდგომები დისკურსის ანალიზის სხვადასხვა ასპექტს წარმოაჩენენ: ფრანგული სკოლა აქცენტს აკეთებს დისკურსის სოციალური პირობების გათვალისწინებით შესწავლაზე, მაშინ როცა ანგლო-საქსური მიდგომა დისკურსს საუბრის ანალიზთან აიგივებს.

აღნიშნულ ქვეთავში ასევე, განიხილება დისკურსის ანალიზის ისტორია და მისი კავშირი გრამატიკასა და რიტორიკასთან, აგრეთვე ჯეიმს პაულ გისა და ნიკოლა ვუდსის თვალსაზრისები. გი დისკურსს განიხილავს როგორც ენისა და სოციალური კონტექსტის ურთიერთქმედებას, რაც გულისხმობს „დიდი დისკურსების“ და „პატარა დისკურსების“ არსებობას. ნიკოლა ვუდსი კი აღნიშნავს, რომ დისკურსი არის მინიმუმ ენას დამატებული კონტექსტი, რომელიც მოიცავს ჩვენს გამოცდილებას, ვარაუდებსა და მოლოდინებს.

დისერტაცია მიზნად ისახავს დისკურსის ანალიზის როგორც თეორიული, ისე მეთოდოლოგიური ასპექტების შესწავლას, რათა გაიაზროს ენის, ქცევისა და კონტექსტის ურთიერთკავშირი თანამედროვე ლინგვისტიკაში.

მიშელ ფუკოს დისკურსის თეორია საფუძვლად დაედო დისკურსის ლინგვისტურ ანალიზს, რაც აისახა დისკურსის ცნების შემდგომ განვითარებაში, კერძოდ კი, დისკურსის შესახებ კონცეფციებისა და მიდგომების განვითარებისას გერმანულ ენათმეცნიერებაში, რომელთა მიხედვითაც:

- დისკურსი ცოდნის სეგმენტების მარკირებული ნიშნების ქსელს წარმოადგენს (Busse, 2000);

- დისკურსი ადგენს მიმართებას ცალკეულ ტექსტებს შორის, რადგანაც ტექსტები არ არის იზოლირებული (Warnke, 2002);

- დისკურსი შეიძლება განისაზღვროს „როგორც ტექსტების ვირტუალური კორპუსები, რომელთა შედგენილობაც შინაარსობრივი კრიტერიუმებით განისაზღვრება“ (Busse, D; Teubert W, 1994);

- დისკურსი ერთგვარი „თემების ამაღვამებია“ (შენადნობები) ტექსტში (Sauer, 1998);

- დისკურსი შეიძლება განიხილებოდეს როგორც „დიალოგი“ ტექსტებს შორის, ანუ მისთვის დამახასიათებელია დიალოგური პრინციპები (Wichter, 1999);

- დისკურსი, თუ მას ლინგვისტური პოზიციიდან განვიხილავთ, საზოგადოებრივ ურთიერთობებში არსებობს, ამიტომ ის, ერთი მხრივ, გამონათქვამთა ერთობლიობაა, რომლითაც ერთ რომელიმე თემას განიხილავენ; მეორე მხრივ, დისკურსი კონკრეტულ ტექსტებშია ფიქსირებული. საერთო თემატიკით დაკავშირებული ტექსტები ერთმანეთის მიმართ ფორმალურ და სემანტიკურ ურთიერთმიმართებებს ავლენს და კომპლექსურ ქსელურ სტრუქტურებად არის წარმოდგენილი (Fraas, 1996);

პირველი თავის მეორე ქვეთავში **“დისკურსის ლინგვისტური არსი თანამედროვე მეცნიერებაში”**, მოცემული დისერტაციით განვიხილავთ დისკურსის ანალიზის როგორც თეორიულ, ისე პრაქტიკულ ასპექტებს და კავშირებს ლინგვისტურ, სოციოლოგიურ, ფილოსოფიურ და პოლიტიკურ კონტექსტებთან. კვლევა ეფუძნება დომინიკ მენგენოს, ნორმან ფერკლოუს, თეონ ვან დიკის, ემილი ბენვენისტის, ზიგფრიდ იეგერისა და იურგენ ლინკის ნაშრომებს, რომელთა მიხედვითაც დისკურსი წარმოგვიდგება, როგორც მრავალშრიანი ფენომენი.

დ.მენგენოს მოსაზრებით, დისკურსი „სუპერლინგვისტიკის“ სახეობაა, სადაც ფორმა და ფუნქცია, სისტემა და გამოყენება თანაარსებობენ (Maingueneau, 2005). ფერკლოუსთვის დისკურსი წარმოადგენს სოციალური პრაქტიკის ფორმას, რომელიც, ერთი მხრივ, განსაზღვრავს რეალობას და, მეორე მხრივ, თავად რეალობით არის განპირობებული. თეონ ვან დიკი დისკურსის ანალიზს განიხილავს, როგორც „ენის რეალური გამოყენების შემთხვევების შესწავლას რეალური პირების მიერ რეალურ სიტუაციებში“.

ემილი ბენვენისტის განმარტებით, დისკურსი ინტერსუბიექტურობის პირობებში მოლაპარაკე პირის მიერ გამოყენებული ენაა, რომლის საშუალებითაც ხდება კომუნიკაცია (Benveniste, 1966). ზიგფრიდ იეგერი და იურგენ ლინკი დისკურსს განიხილავენ ინსტიტუციონალიზებული ცოდნისა და ძალაუფლების დინების სახით, რომელიც ვლინდება შესაბამისი წეს-ჩვეულებებისა და კომუნიკაციური პრაქტიკების სახით.

დისერტაცია განიხილავს დისკურსის, როგორც სოციალური და ლინგვისტური ფენომენის მექანიზმებს და ანალიზს უწევს მის გავლენას ცოდნის, იდენტობისა და ძალაუფლების ჩამოყალიბებაზე. მოცემულ ქვეთავში წარმოდგენილია დისკურსის ანალიზის თეორიული საფუძვლები და კონცეპტუალური ჩარჩო, სადაც განხილულია დისკურსის განმარტებები და ანალიზის სხვადასხვა მეთოდი. დისკურსი განიხილება, როგორც ენასა და სოციალურ კონტექსტებს შორის მჭიდრო კავშირის მქონე ფენომენი, რომელიც თავის თავში აერთიანებს კომუნიკაციის პირობებს, ენობრივ კოდებს და საზოგადოებრივ კონვენციებს. დომინიკ მენგენოს დისკურსის თეორია ყურადღებას ამახვილებს ინტერდისკურსულობასა და დისკურსული პრაქტიკის კომპონენტებზე, რაც ამგვარი ანალიზის მეთოდისთვის მნიშვნელოვანია. ჟან-მიშელ ადამი ხაზს უსვამს ტექსტისა და კონტექსტის ურთიერთობას, ხოლო დებორა შიფრენი განმარტავს დისკურსის

ანალიზს, როგორც ენის გამოყენებას სოციალური, ექსპრესიული და რეფერენციული მიზნებით. ჟაკ მოშლერისა და ანა რებულის შეზღუდული მიდგომა კი ჰარისის მსგავსად, დისკურსის ანალიზს განიხილავს, როგორც ზეფრაზული ერთეულების შესწავლის ქვე-დისციპლინას. კვლევაში ასევე წარმოდგენილია დისკურსის ინტერდისკურსული კომპეტენციის, გავლენისა და სოციალური კონტექსტის როლი, რაც საშუალებას გვაძლევს, დავინახოთ დისკურსის ანალიზის მრავალმხრივი ბუნება და მისი მნიშვნელობა თანამედროვე ენათმეცნიერების განვითარებაში.

პირველი თავის მესამე ქვეთავში “**დისკურსის სტრუქტურა და ჟანრობრივი ტიპოლოგია**”, ვსაუბრობთ რა „დისკურსის წესრიგის“ შესახებ, ყურადღებას ვამახვილებთ იმაზე, რომ მ. ფუკო ერთმანეთისაგან განასხვავებს დისკურსის ორ ძირითად სახეობას: ა) დისკურსი, რომელსაც ყოველდღიურობა წარმოქმნის და გამოთქმისთანავე ქრება და ბ) დისკურსი, რომლის წიაღშიც სხვა დანარჩენი სამეტყველო აქტები ყალიბდება. ისინი დისკურსს მუდმივად ანახლებენ, განმარტავენ, განიხილავენ და გარდაქმნიან. ეს ის დისკურსია, რომელიც მუდმივად არსებობს, როგორც გამონათქვამი, გამოთქმულად რჩება და მომავალშიც გამოითქმება (გოგელია, 2020, გვ. 24).

დისკურსის მკვლევრები და მეცნიერები (T.V. Dijk, R. Barthes, M. Bakhtin და სხვა) დისკურსის ტიპოლოგიის შედეგად მის 5 სახეს განიხილავენ:

- ა) თხრობითი
- ბ) აღწერილობითი
- გ) დამარწმუნებელი
- დ) არგუმენტირებული
- ე) ექსპოზიციური

თხრობითი წერილობითი დისკურსი გულისხმობს ამბის მოყოლას, რომელშიც გამოიყოფა რამდენიმე მახასიათებელი: შეხედულება (პირველი პირი თუ მესამე პირი), პერსონაჟები, გარემო, გეგმა, კონფლიქტი და რეზოლუცია.

აღწერილობით წერილობითი ტექსტის ძირითადი მიზანი არის ის, რომ მკითხველს (ან მსმენელს) თავი ისე აგრძნობინოს, თითქოს მოვლენის მონაწილე იყო. ამისთვის კი გამოიყენება აღწერილობითი სიტყვები და ფრაზები.

დამარწმუნებელი წერილობითი/სასაუბრო ტექსტის მიზანი არის ის, რომ მკითხველი/მსმენელი დაარწმუნოს რაიმე ქმედების შესრულებაში და შეუცვალოს მას აზრი. დარწმუნების ტექნიკის ხშირი გამოყენების სფეროებია: რეკლამა, არგუმენტირებული წერა, პოლიტიკური კამპანიები; დამაჯერებლობა ხშირად მიმართავს ემოციას.

არგუმენტირებული წერილობითი/სასაუბრო ტექსტი მსგავსია დამარწმუნებელი ტექსტისა. თუმცა, არგუმენტი ხშირად წარმოდგენილია ლოგიკური ფორმით და გაჯერებულია ფაქტებით. დარწმუნების ტექნიკა ხშირად გამოიყენება არგუმენტირების დროს.

ექსპოზიციური წერის მიზანი არის ინფორმაციის მიწოდება რაიმე საგანზე, მეთოდზე, იდეაზე. ის მოიცავს: ანალოგიას, ანალიზს, გამომწვევ მიზეზსა და ეფექტს,

კლასიფიკაციას, შედარებას და კონტრასტს, განმარტებას, მაგალითებს და პროცესის ანალიზს.

აქვე ხაზი უნდა გავუსვათ იმ ფაქტსაც, რომ სხვადასხვა ტიპის (ლიტერატურული, საგაზეთო, იურიდიული, პოლიტიკური...) დისკურსების შესახებ კვლევები ამტკიცებს, რომ მათ აქვთ პრაგმატული, კოგნიტური, იდეოლოგიური და კულტურული მოტივები.

აღნიშნულ ქვეთავში განხილულია დისკურსის კლასიფიკაციის მრავალმხრივი კრიტერიუმი, რაც საფუძვლიან ინფორმაციას იძლევა მისი განსხვავებული ფორმების და სახეების შესახებ. დისკურსი შესაძლოა დაჯგუფდეს სხვადასხვა პარამეტრით: ინფორმაციის გადაცემის არხი (ზეპირი, წერილობითი, ინტერნეტ-დისკურსი), თემატური კრიტერიუმები (ეკონომიკური, პოლიტიკური), სოციალურ-ისტორიული ფონი, სემანტიკური შინაარსი და სხვ. კვლევა მოიცავს დისკურსის კომუნიკაციურ ტონალობას, ფუნქციას და ფსიქოლოგიურ მახასიათებლებს, რაც ხელს უწყობს მის სოციალურ კონტექსტში აღქმას. ტექსტი ქმნის საფუძველს, რათა უკეთ გავიგოთ, როგორ და რატომ იკარგება ან იცვლება დისკურსი სხვადასხვა კულტურულ და სოციალურ გარემოში, რაც ხელს უწყობს დისკურსის ანალიზის სფეროს განვითარებას.

პირველი თავის მეოთხე ქვეთავში **“სოციალური და პოლიტიკური დისკურსი”**, ვახსენებთ, რომ პოლიტიკური დისკურსი თანამედროვე კვლევების აქტიური სფეროა, სადაც ლინგვისტები ცდილობენ დაადგინონ მისი კონცეფცია და ძირითადი მახასიათებლები. ნ. სინეოკაია პოლიტიკური დისკურსის აღწერაში მას ხედავს, როგორც ინსტიტუციონალურ კომუნიკაციას, რომელიც პროფესიონალურად ორიენტირებული ენის სისტემას იყენებს. ვ. ზ. დემიანკოვი კი პოლიტიკას ადამიანური საქმიანობის სპეციფიურ სფეროდ აღწერს, რომლის მთავარი მიზანი ძალაუფლებებისთვის ბრძოლაა. პოლიტიკური დისკურსი მოიცავს აგრესიულობას და შეფასებას, რაც გადაჭარბებული კრიტიკისა და იდეოლოგიზაციის ფორმებით ვლინდება. მისი ეფექტურობა უკავშირდება ადრესატზე გავლენის მოხდენის საჭიროებას და ამ პროცესში არგუმენტაციის როლს.

კითხვებზე პასუხების გასაცემად, სოციალური დისკურსი განისაზღვრება, როგორც საზოგადოებაში წარმოებული ტექსტები, რომლებიც მედიასა და საზოგადოებრივ ცხოვრებას უკავშირდება. მედია დისკურსი ორაზროვანია და კულტურული სხვაობების გავლენის ქვეშ იმყოფება. პრესისა და ტელედისკურსს შორის არსებითი განსხვავებები არსებობს, რის მიხედვითაც პირველი უფრო თავშეკავებული, მეორე კი თამამი და ეფექტურია. მედიის განვითარება შეუქცევადი პროცესია, რაც სხვადასხვა კომუნიკაციის ფორმის თანაარსებობას უზრუნველყოფს. მედია ტექსტები კონკრეტულ კოდებზე და ნიშნებზე არის დაფუძნებული, რაც მათი მიზნებისა და ფუნქციების შესწავლის საშუალებას იძლევა.

ამგვარად, პოლიტიკური და სოციალური დისკურსის გაანალიზება მნიშვნელოვანი კვლევითი მიმართულებაა, რომელიც განმარტავს მათ შორის არსებული ურთიერთობების და ფუნქციების კომპლექსურობას.

თავი II. სამეტყველო აგრესიის თეორიული გააზრება

ნაშრომის მეორე თავი სამი ქვეთავისაგან შედგება. მეორე თავის პირველ ქვეთავში „სამეტყველო აგრესია, როგორც ენობრივი სამეცნიერო კვლევის საგანი; სამეტყველო აგრესიის ტიპოლოგია“, განვმარტავთ თუ რა არის სამეტყველო აგრესია, აქვე ხაზგასმით აღვნიშნავთ, რომ სამეტყველო აგრესია ფსიქოლინგვისტური ფენომენია, რომელიც უკავშირდება მეტყველების ქცევას. შესაბამისად, იმისათვის, რომ უკეთ გავიგოთ „ვერბალური აგრესია“ და „სამეტყველო აგრესია“, აუცილებელია მათი ლექსიკონური განმარტებების შესწავლა. ფსიქოლოგიურ ლექსიკონში „ვერბალური აგრესია“ განმარტებულია როგორც აგრესიული ქცევის ფორმა, სადაც უარყოფითი ემოციები გამოიყენება, ხოლო სტილისტიკურ ლექსიკონში „სამეტყველო აგრესია“ სიხარულისა და ღირსების შელახვის მიზნით გამოყენებულ ენობრივ საშუალებებს აღწერს. იმისათვის რომ ერთმანეთისგან განვასხვავოთ „ვერბალური აგრესია“ და „სამეტყველო აგრესია“, საკმარისია გავიხსენოთ ფერდინანდ დე სოსიურის მიერ შემოთავაზებული ენისა და მეტყველების გამოჯვნის პრინციპი; სოსიური მიიჩნევდა, რომ ენისა და მეტყველების გამოჯვნით ერთმანეთისგან განვაცალკევებთ სოციალურსა და ინდივიდუალურს, არსებითს დამატებითის, მეტ-ნაკლებად შემთხვევითისაგან. სოსიურის აზრით ენა სოციალურია, მეტყველება კი ინდივიდუალური; ენა არსებითია, მეტყველება კი (მეტ-ნაკლებად) შემთხვევითი; ენა ფსიქიკური მოვლენაა, მეტყველება კი ფსიქო-ფიზიკური. მეტყველება არის ურთიერთობის პროცესი და ეს მაშინაც მართებულია, თუკი მეტყველებაში წერით მეტყველებასაც ვიგულისხმებთ. ენა კი არის ურთიერთობის საშუალება, ინსტრუმენტი, რომელსაც იყენებს მეტყველება. მეტყველება დინამიური პროცესია, ის მუდამ აქტიური და თანაც აქტუალურია, ენა კი მისი ინსტრუმენტალიზმიდან გამომდინარე პასიური მოვლენაა, ის, ასე ვთქვათ, მუდამ მზადყოფნაშია რომ „გამოვლინდეს“ რეალურ საკომუნიკაციო ვითარებაში, შესაბამისად ენა პოტენციურია.

„აგრესიული მდგომარეობა“, როგორც ერთგვარი ფსიქოლოგიური ფენომენი, აისახება ენობრივი და სამეტყველო საშუალებების არჩევაში, თუ სამეტყველო აგრესია გამოხატულია ექსპლიციტურად. სამეტყველო აგრესიის იმპლიციტური ფორმები, როგორც წესი, არ ამჟღავნებს ადრესანტის ფსიქოფიზიკურ მდგომარეობას.

სოციოლინგვისტური ასპექტი სამეტყველო აგრესიას განიხილავს საზოგადოებაში არსებულ ვითარებასთან დაკავშირებით; ამიტომ, სამეტყველო აგრესია განიხილება, როგორც ფართო ენობრივი ფენომენი.

ტ. ვორონცოვი თავის სადისერტაციო ნაშრომში სამეტყველო აგრესიას განიხილავს საკომუნიკაციო-პრაგმატული პოზიციიდან, რაც გამომდინარეობს იქედან, რომ მისი არსებობის კომუნიკაციური და შემეცნებითი თვისებები განისაზღვრება დისკურსული ინდიკატორებით. ამ კვლევის ფარგლებში, სამეტყველო აგრესია განხილულია, როგორც სამეტყველო ქცევის სახეობა, რომელიც შეიძლება განხორციელდეს ნებისმიერი დისკურსის ფარგლებში, მისი დროებითი და ეროვნული პარამეტრების მიუხედავად (Воронцов 2006 :31).

პიროვნებათშორის კომუნიკაციაში სამეტყველო აგრესია ვლინდება, როგორც კომუნიკაციური დისბალანსის შექმნის სურვილი.

სამეტყველო აგრესიის პრობლემის შესახებ არსებული ლიტერატურის ანალიზი საშუალებას გვაძლევს დავადასტუროთ, რომ დღეს ენათმეცნიერებაში არ არსებობს „სამეტყველო აგრესიის“ ტერმინის საერთო გაგება.

ყველაზე ზოგადი ფორმით, სამეტყველო აგრესია შეიძლება განისაზღვროს, როგორც: უხეში, შეურაცხყოფელი, დამამცირებელი კომუნიკაცია; უარყოფითი ემოციების, გრძნობების ან განზრახვების სიტყვიერი გამოხატვა იმ ფორმით, რომელიც მიუღებელია მოცემულ მეტყველებაში; შეურაცხყოფა; გაფრთხილება; საფრთხე; უხეში მოთხოვნა; ბრალი / ბრალდება; დაცინვა.

ამ ნაშრომში განხილული თემები და კონცეფციები იმაზე მეტყველებენ, თუ რამდენად რთულია აგრესიის ბუნების გააზრება, რაც მნიშვნელოვანია თანამედროვე ენათმეცნიერების და ფსიქოლოგიის კვლევისთვის.

სამეტყველო აგრესიის კლასიფიკაცია, რომელიც ჩამოყალიბდა ფსიქოლოგ არნოლდ ბასის მიერ 1960-იან წლებში, დღემდე აქტუალურია და მისი მიხედვით, აგრესიული ქმედებები შეიძლება განისაზღვროს სამი შკალის საფუძველზე: ფიზიკური-ვერბალური, აქტიური-პასიური და პირდაპირი-ირიბი. ბასი გამოყოფს ოთხ ძირითად ტიპს:

აქტიური პირდაპირი აგრესია - მოითხოვს დაუყოვნებლივ დაქვემდებარებას, მიზნად ისახავს მოსაუბრის შეურაცხყოფას და დამცირებას.

აქტიური ირიბი აგრესია - მოიცავს ყალბი ინფორმაციის გავრცელებას და ჭორებს, თუმცა უშუალო კონტაქტი არ აქვს აგრესიის ობიექტთან.

პასიური პირდაპირი აგრესია - ჩანს ოპონენტთან დიალოგის გამართვის უარის თქმაში, რაც ასევე აგრესიის გამოხატულებად ითვლება.

პასიური ირიბი აგრესია - კონკრეტული განმარტების მიცემაზე უარის თქმის გამოვლინებაა.

იულია შერბინინას კლასიფიკაცია აგრესიის ფორმებს კიდევ უფრო დეტალურად აღწერს: აგრესიის ინტენსივობა (სუსტი და ძლიერი), გამოხატვის გზები (ექსპლიციტური და იმპლიციტური) და ობიექტთან მიმართების ტიპი (გარდამავალი და გარდაუვალი).

ნაშრომის მეორე თავის მეორე ქვეთავში „**სამეტყველო აგრესია საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ დისკურსში**“, ხაზგასმით აღვნიშნავთ, რომ ინტერნეტი თანამედროვე სამყაროში ახალი ამბების და ინფორმაციის გავრცელების ერთ-ერთ ყველაზე ძლიერ საშუალებად იქცა. მისი ხელმისაწვდომობა მობილური ტელეფონებისა და კომპიუტერების წყალობით გავრცელდა, თუმცა, ამან სიძულვილისა და ექსტრემიზმის მასშტაბური გავრცელებაც გამოიწვია. სიძულვილის ენა ინტერნეტსა და სოციალურ მედიაში სულ უფრო ხშირად გვხვდება, რაც გამოიხატება ბულინგის, კიბერბულინგის, შევიწროებისა და დისკრიმინაციის ფორმით. სიძულვილის ენა მიზნად ისახავს ადამიანთა დეჰუმანიზაციას მათი კანის ფერის, ეთნიკური წარმომავლობის, რელიგიის, სქესის ან სხვა მახასიათებლების საფუძველზე.

ხან თარენის და სხვა ავტორების მიერ შესრულებულმა კვლევამ, სიძულვილის ენის გავრცელების პროცესში ოთხი ძირითადი ეტაპი გამოკვეთა: ზეგავლენის, ჩარევის, პასუხის გაცემის და ხელახლა გაჩენის ეტაპები. თითოეული ეტაპი ხაზს უსვამს სიძულვილის ენის განვითარებასა და ხელახლა გაჩენის თავისებურებებს, რაც დამოკიდებულია კონკრეტული მოვლენის ბუნებაზე და სოციალურ გარემოზე. ონლაინ სიძულვილის ენა აძლიერებს სტერეოტიპებსა და ცრურწმენას და ზიანს აყენებს როგორც ინდივიდების ფსიქიკურ, ასევე ფიზიკურ ჯანმრთელობას. ამ საკითხების გათვალისწინებით, მნიშვნელოვანია ინტერნეტში სიძულვილის ენის გავლენის გააზრება და მისი გავრცელების შეჩერების გზების შემუშავება.

პოლიტიკური დისკურსის ერთ-ერთი მთავარი მახასიათებელია მისი მუდმივი მიზანი – ძალაუფლებისთვის ბრძოლა და მისი შენარჩუნება. მასობრივი კომუნიკაციის განვითარების შედეგად, ენა გახდა მთავარი იარაღი ამ ბრძოლაში, რომელმაც ბოლო წლებში შეიძინა სიმბოლური, მანიპულაციური და აგრესიული თვისებები. პოლიტიკურ დისკურსში სამეტყველო აგრესიის შესწავლა დაგვეხმარება პოლიტიკური კომუნიკაციის პროცესის უკეთ გაგებაში და გაუმჯობესებაში.

აგრესია მეტყველებაში მრავალი ფორმით ვლინდება, მისი მიზანი კი, ძირითადად, ადრესატის დაზიანებაა. ლინგვისტების მიერ ჩატარებული კვლევების შედეგად გამოვლინდა, რომ აგრესიის გამოვლენის ფორმები ფართო სპექტრს მოიცავს სიძულვილისა და ბოროტების გამოხატულებიდან სიტყვიერ შეურაცხყოფამდე. ვერბალური აგრესია დღესდღეობით სამეტყველო ქცევაში საკმაოდ მაღალია და ხშირად ვლინდება როგორც დამკვიდრებულ, ისე ქარგონულ, შეურაცხმყოფელ ფორმებში. აგრესიის გამომწვევი მიზეზების, ფორმების და შედეგების გააზრება მნიშვნელოვან როლს შეასრულებს მედიისა და საზოგადოებრივი კომუნიკაციის სფეროში ძალადობის შემცირების პროცესში.

ნაშრომის მეორე თავის მესამე ქვეთავში „სამეტყველო აგრესიის ლინგვისტური ანალიზი“, საუბარს ვიწყებთ იმაზე, თუ რა განაპირობებს აგრესიის გავრცელებას, რა უწყობს ხელს მის განვითარებას; შესაძლოა ამ ყველაფერს ხელს უწყობდეს საზოგადოებაში ინდივიდუალიზმის და მატერიალიზმის ზრდა ან ძალადობის სცენების მომრავლება მასმედიაში. ეს ვარაუდი ჩნდება იმის გამო, რომ ფიზიკური ძალადობის ზრდა დაემთხვა მედიაში, განსაკუთრებით კი ტელევიზიაში, სისხლიანი სცენების გაჩენის ზრდას.

ა. ბანდურას „სოციალური დასწავლითი თეორიის“ მიხედვით (ეს თეორია ერთგვარი გაგრძელებაა ფრუსტრაცია-აგრესიის თეორიის) აგრესია ქცევაა, რომლის ჩამოსაყალიბებლად და განსამტკიცებლად სამი სახის პროცესის არსებობაა საჭირო:

1. ონტოგენეზის განმავლობაში აგრესიული ტიპის ქცევის შეთვისება;
2. აგრესიული ქცევის მაპროვოცირებელი ფაქტორები;
3. იმ პირობების, რომლებიც განამტკიცებენ აგრესიული ქცევის სტერეოტიპს.

აგრესიის ბუნების სრულყოფილად გასაგებად საჭიროა გვეჩვენოს ინფორმაცია სამ საბაზისო საკითხზე: 1. მანერა, რომელშიც ასეთი ქცევა შეძენილი; 2. ჯილდო და

დასჯა, რომელიც მოქმედებს მის შესრულებაზე და 3. სოციალური და გარემოსეული ფაქტორები, რომლებიც გავლენას ახდენენ მოცემულ კონტექსტში მის შესრულებაზე.

სხვადასხვა მეცნიერის, მათ შორის ო. შეიგალის მონაცემებზე დაყრდნობით ჩვენ ვიგებთ, რომ გამოთქმის აგრესიულობა ცვლადია და დამოკიდებულია ბევრ ისეთ ფაქტორზე, როგორცაა: ლინგვისტური მნიშვნელობების ინვექტიურობა, ადრესატი, რომელიც გამოთქმას მნიშვნელობას სძენს, გამოთქმის პერლოკუციური ეფექტი, შეფასების კრიტერიუმების ეთნოკულტურული ტრადიციები, მრავალმხრივი კონტექსტუალური პარამეტრები.

აგრესიული კომუნიკაციური ქცევის ლინგვისტური ანალიზის პროცედურებთან დაკავშირებით, ჩვენი მოსაზრება შემდეგია:

1. სამეტყველო სტრუქტურის სემანტიკური პოტენციალის ანალიზი.

ამ წინასწარ სტადიაზე მიმდინარეობს სალანძღავი სიტყვების (ინვექტიემების) იდენტიფიცირება, ავტორის წინასწარი განწყობის ანალიზი. შესწავლილი ინტერპერსონალური კომუნიკაციის ფსიქოლოგიური და შემეცნებითი ასპექტები, თავდაჯერებულობა და არგუმენტირებულობა ადასტურებს კონფლიქტების მოგვარების სასარგებლოდ ადრესატის კონსტრუქციულ მიდრეკილებას.

2. შეინიშნება ტექსტის ტონალობა, ხაზგასმულია უარყოფითი ტონალობის შექმნის საშუალებები.

ინვექტივის აგრესიულობის გათვალისწინება გრადირებადი (ცვალებადი) მნიშვნელობის მაგალითს წარმოადგენს, რომელიც ენის ყველა დონეზე ჰპოულობს ასახვას. მაშინ როცა, ცნება „დანაშაულის“ ენობრივი კონცეფცია გაცილებით ფართოა, ვიდრე მისი იურიდიული ანალოგი, მიზანმიმართული იქნება თუ შევისწავლით ინვექციური სემანტიკის მატარებელი საშუალებების სპექტრს ტექსტის ტონალობასთან მიმართებაში.

3. კომუნიკაციური სტრუქტურის კომპონენტები გაანალიზებულია.

ამ საფეხურზე განიხილება გამონათქვამების შემეცნებითი სტრუქტურა, რომელიც აგრესიულ კომუნიკაციურ-პრაგმატულ ზრახვებს ახორციელებს. ინვექციური გამოთქმის პროპოზიციური სტრუქტურის ანალიზი გულისხმობს მისი კომპონენტების მონიშვნას, მათი ფუნქციონირების თავისებურებების შესწავლას და ინვექციური სიტუაციების ტიპების განსაზღვრას.

4. გამოთქმების კომუნიკაციური სტრუქტურა განიხილება მათი სემენტაციისა და მოდელირების პერსპექტივიდან (ინვექტიმის ტიპები-შეფასება, ფაქტი, მოსაზრება), განიხილება აქტანტების შემოტანის გზა, აქტანტების ცვლა, დესტრუქციული, დამამაცირებელი და დისკრედიტაციული წინადადებების ენობრივი თავისებურებები. აღნიშნული ეტაპი ცხადჰყოფს იმ ფაქტს, რომ აგრესორის დასამცირებლად შეურაცხმყოფელი ერთეულების ზედაპირული, არამოტივირებული გამოყენება გონივრულ საფუძველს წარმოადგენს.

თავი III. სამეტყველო აგრესიის მთარგმნელობითი ასპექტები

სადისერტაციო ნაშრომის პრაქტიკული ნაწილი, მესამე თავი, ხუთი ქვეთავისაგან შედგება. მესამე თავის პირველი ქვეთავი „თარგმანი როგორც მეცნიერება“, აღწერს და გადმოსცემს სხვადასხვა მეცნიერის მოსაზრებას თარგმანსა და მთარგმნელობით ხერხებზე, რომლებიც ძირითადად გამოიყენება იმ სოციალური თუ პოლიტიკური ტექსტების თარგმნის პროცესში, რაც ჩვენი კვლევის ობიექტს წარმოადგენს.

თარგმანის ერთ-ერთი ცნობილი თეორეტიკოსი, ვ.ნ. კომისაროვი თარგმანის თეორიაში ოთხ ძირითად მიმართულებას გამოჰყოფს:

1. ნაშრომების ერთ წყებაში თარგმანი ზოგადად განიხილება, როგორც ენათაშორისი კომუნიკაციის ერთ-ერთი საშუალება.
2. თარგმანი განიხილება როგორც მეტყველების თავისებური სახეობა, განხორციელებული მთარგმნელ-ბილინგვის მიერ.
3. თარგმნა მოიაზრება როგორც ერთ ენაზე შექმნილი ტექსტიდან მეორე ენაზე შესაქმნელ ეკვივალენტურ ტექსტზე გადასვლა.
4. თარგმანის პროცესი განიხილება როგორც ორი ენის სამეტყველო და ენობრივი ერთეულების შეპირისპირების განსაკუთრებული (დინამიკური) სახეობა.

რომან იაკობსონი, თარგმნის ლინგვისტურ ასპექტებზე მსჯელობისას განასხვავებს თარგმანის სამ სახეობას:

1. შიდაენობრივი თარგმანი - გულისხმობს ვერბალური ნიშნების ინტერპრეტაციას იმავე ენის სხვა ნიშნებით;
2. ენათშორისი თარგმანი ანუ საკუთრივ თარგმანი - ვერბალური ნიშნების ინტერპრეტაცია სხვა რომელიმე ენის მეშვეობით;
3. სემიოტიკათშორისი თარგმანი ანუ ტრანსმუტაცია - ვერბალური ნიშნების ინტერპრეტაცია არავერბალურ ნიშანთა სისტემის მეშვეობით.

იუჯინ ნაიდას შემოაქვს ტერმინები: ფორმალური და დინამიკური ეკვივალენტურობა. ფორმალური ეკვივალენტურობის დაცვისას ყურადღება კონცენტრირდება თვით შეტყობინებაზე. შეტყობინებაში იგი ათავსებს ფორმისა და შინაარსის პლანს ანუ აუცილებლად თვლის პოეზია ითარგმნოს პოეზიით, წინადადება - წინადადებით, ცნება-ცნებით და ა.შ.

თარგმანის პროცესის ინტერპრეტაციას ეხება ჟან-პოლ ვინესა და ჟან დარბელნეს ნაშრომი „თარგმნის ტექნიკური ხერხები“ (Vinay & Darbelnet, 1958), სადაც ავტორები განასხვავებენ ორ ლინგვისტურ სისტემას, რომელთაგან ერთი ექსპლიციტურია და მყარი, მეორე კი პოტენციური და ადაპტაციის უნარის მქონე.

ერთ-ერთ მთავარ ასპექტად ავტორები გამოყოფენ თარგმანში სტილისტური ეფექტის გადმოცემას, რასაც ზოგჯერ ხელს უშლის სტრუქტურული ან მეტალინგვისტური განსხვავებანი და ასახელებენ 7 ხერხს: სესხება, კალკირება, სიტყვა-სიტყვითი თარგმანი, ტრანსპოზიცია, მოდულაცია ანუ ინფორმაციის ვარირება, ეკვივალენტია და ადაპტაცია.

ნაშრომის მესამე თავის მეორე ქვეთავი „თარგმანი როგორც საქმიანობა“, თარგმანს განვიხილავთ როგორც ქართულ, ისე უცხოურ ისტორიულ ჭრილში.

საქართველოში ქრისტიანობის სახელმწიფო რელიგიად გამოცხადებას (IV ს.) ბიბლიური წიგნების - ძველი და ახალი აღთქმის - ქართულ ენაზე თარგმნა მოჰყვა, რამაც ხალხის მსოფლმხედველობისა და ესთეტიკური გემოვნების განვითარებაზე უდიდესი ზეგავლენა მოახდინა.

1977 წელს საქართველოში დაარსდა „მთარგმნელთა კოლეგია, რომელიც დოკტატიური ორგანიზაცია იყო, სახელმწიფოსგან საკმაოდ დიდ დაფინანსებას იღებდა და მამასადაძმე, გარკვეულწილად, სახელმწიფო კონიუნქტურას ემორჩილებოდა, რაც ძირითადად იმაში გამოიხატებოდა, რომ ცნობილი და ღირებული ნაწარმოებების მხარდამხარ, მათთვის საბჭოთა ლიტერატურის შედარებით დაბალი ხარისხის ნაწარმოების თარგმნაც სავალდებულო იყო.

იმისათვის რომ, თარგმანის ისტორია განვიხილოთ ანტიკური მსოფლიოს მაგალითზე, საუბარს ვიწყებთ ბაბილონის კულტურით, რომელიც გახდა შუმერთა კულტურული ტრადიციების გამგრძელებელი;

რაც შეეხება ბერძნული ცივილიზაციის თარგმანებს - პირველი ცნობები ბერძნული ლიტერატურული თარგმანებისა ეგვიპტესთანაა დაკავშირებული. პტოლემეუსის დინასტიის მმართველობის პერიოდში ეგვიპტე ბერძნული კულტურის უფრო და უფრო დიდ ცენტრად იქცა.

რომაული ლიტერატურის განვითარების ადრეულ ეტაპებზე თარგმანების ძირითადი რიცხვი დრამატურგიაზე მოდიოდა, თუმცა, მოგვიანებით გაიზარდა საკითხავი წიგნების, ძირითადად კი რომანების რიცხვი.

ნაშრომის მესამე თავის მესამე ქვეთავი „თარგმანი როგორც ენობრივ-კულტურული მედიატორი“ ეხება კულტურისა და ენის ურთიერთქმედებას და მათ ზეგავლენას თარგმანზე. ენისა და კულტურის ურთიერთკავშირი განიხილება ისეთი მეცნიერების შეხედულებებზე დაყრდნობით, როგორცაა ლუდვიგ ვიტგენშტეინი და ვილჰელმ ჰუმბოლდტი, რომლებიც ასახელებენ, რომ ენა განსაზღვრავს სამყაროს, რომელშიც ვცხოვრობთ. ტექსტი იკვლევს, თუ როგორ ზემოქმედებს კულტურა ენის საშუალებით გადმოცემულ ინფორმაციაზე, მაგალითად, ლექსიკური, ფორმალური და კონცეპტუალური განსხვავებების დონეზე, რაც თარგმანში გამოწვევებს იწვევს. კულტურათმორისი კონტექსტის გათვალისწინებით, მეცნიერები, მაგალითად, პ.ნიუმარკი, ე. ნაიდა და ჯ.კ. კეტფორდი, გამოთქვამენ სხვადასხვა მოსაზრებებს ენისა და კულტურის კავშირზე და ამ საკითხის თარგმანთან დაკავშირებით. ეს კვლევა ხაზს უსვამს, რომ თარგმანი არის არა მხოლოდ ენის, არამედ კულტურული კონტექსტის გადმოტანა, რაც მნიშვნელოვან როლს ასრულებს საკომუნიკაციო წარმატებაში.

კულტურის როლი თარგმანის პროცესში, რომელიც ორი ძირითადი გზით ვლინდება: პირველი, ლექსიკური ერთეულების კონცეფტები, რაც შესაძლოა სპეციფიური იყოს მოცემული კულტურისთვის და მეორე, კონცეპტი შესაძლოა იყოს ზოგადი, მაგრამ გამოხატული წყარო ენის კულტურას დამახასიათებელი სპეციფიური გზით. მოცემულ ქვეთავში აღინიშნება, რომ მთარგმნელმა უნდა

გაითვალისწინოს კულტურულად დაკავშირებული სიტყვებისა და გამონათქვამების თარგმანის მიზანი, აგრეთვე პროცესები, რომლებიც ამ თარგმანის განხორციელებას უკავშირდება. მოცემულია კულტურული ელემენტების თარგმნის სხვადასხვა პროცესი, რომლებიც მოიცავს შვიდი სახის ელემენტს: სუბორდინაცია, ბუნებრივი და ნაკლებად ექსპრესიული სიტყვების გამოყენება, კულტურული სუბსტიტუცია, ნასესხები სიტყვების გამოყენება, პარაფრაზირება, გამოტოვება და ილუსტრაცია. ქვეთავი ასევე ასახავს, რომ კულტურისთვის დამახასიათებელი ტერმინები, რომლებიც დაკავშირებულია უცხოურ კულტურასთან, შესაძლოა უცხო იყოს მიმღები კულტურის მკითხველისთვის. ამ კონტექსტში, მ. ბეიკერის მიერ განსაზღვრული სამი მახასიათებელი ეხება კულტურისთვის დამახასიათებელი ტერმინების მნიშვნელობას, რაც სვამს კითხვას თარგმანის შინაარსობრივ მხარეზე და კულტურის გავლენაზე კომუნიკაციის პროცესში.

განხილულია კულტურული კონცეპტების თარგმნის პროცესები, რაც 17 განსხვავებული სტრატეგიის გამოყოფას მოიცავს, როგორებიცაა: სესხება, ნატურალიზაცია, კულტურული და ფუნქციური ეკვივალენტობა, აღწერილობითი ეკვივალენტობა, მოდულაცია, კომპონენტური ანალიზი და სხვები.

ნაშრომის მესამე თავის მეოთხე ქვეთავი **„მთარგმნელობითი საქმიანობის თანამედროვე გამოწვევები“** ეხება მანქანა-დანადგარებით შესრულებული თარგმნის პროცესის შეფასებას. მანქანური თარგმანის ინსტრუმენტების მთავარი ფუნქცია გახლავთ მთარგმნელთა მუშაობის გაუმჯობესება და ოპტიმიზაცია, თანმიმდევრობის უზრუნველყოფისა და დავალების შესასრულებლად საჭირო დროის შემცირებით, წინა თარგმანების გადამუშავების საფუძველზე. აქედან გამომდინარე, ტექსტის საბოლოო ხარისხი მაინც დამოკიდებული იქნება ენის ცოდნაზე, პროფესიონალთა მთარგმნელობით უნარებსა და სტრატეგიებზე. უნდა აღინიშნოს, რომ მანქანური მთარგმნელობითი საშუალებები ნებისმიერ სფეროში ერთნაირად ეფექტური და მომგებიანი ვერ იქნება.

მიუხედავად ამ ყველაფრისა, ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი რამ, რაც მხედველობაში უნდა მივიღოთ არის ის, რომ მანქანური თარგმანის საშუალება დამოუკიდებლად ვერ თარგმნის. ის არ წარმოადგენს მანქანური თარგმანის სახეს, რის გამოც აღნიშნული პროგრამის გამოყენებით თარგმანის შესრულება ისევ ადამიანს, მთარგმნელს უწევს. მის ერთ-ერთ სახეს წარმოადგენს SDL Trados-ის პროგრამა.

ნაშრომის მესამე თავის მეხუთე ქვეთავი გახლავთ **„ლინგვოკრიმინალისტიკის ნიმუშები სოციალურ-პოლიტიკურ დისკურსში და მათი თარგმანის პროცესი“**. საუბარს ვიწყებთ ვერბალური აგრესიითა და ლინგვისტური კრიმინალისტიკით, და აღვნიშნავთ, რომ ისინი ერთმანეთთან მჭიდროდ არიან დაკავშირებული, განსაკუთრებით იმ კონტექსტში, რომელიც მოიცავს ენის ანალიზს და ინტერპრეტაციას ისეთი შემთხვევების დროს, როდესაც ის შეიძლება ზიანის ან კონფლიქტის გამომწვევი გახდეს. ვერბალური აგრესია გულისხმობს ენის გამოყენებას, ვინმეზე შეტევისათვის, დამცირებისა თუ დამუქრების მიზნით, რაც ხშირად ვლინდება შეურაცხყოფაში, მუქარაში ან სხვა სახის მტრულ კომუნიკაციაში.

ასეთი აგრესია შეიძლება მნიშვნელოვანი სოციალური და ფსიქოლოგიური გავლენის მომტანი აღმოჩნდეს, რაც მას კრიტიკული შესწავლის ობიექტად აქცევს როგორც კომუნიკაციის, ისე სამართლებრივ კონტექსტში.

ტერმინი ლინგვოკრიმინალისტიკა რთული და მრავალასპექტიანია; იგი შეიცავს სამ ძირითად მიმართულებას:

- აღნიშნავს ლინგვისტიკის დარგს, რომელიც შეისწავლის ტექსტს სამართალმცოდნეობის ინტერესების შესაბამისად;
- აღნიშნავს ლინგვისტიკის დარგს, რომელიც შეისწავლის სასამართლო ლინგვისტიკური ექსპერტიზის ჩატარების წესებს;
- აღნიშნავს ლინგვისტიკის დარგს, რომელიც შეისწავლის კრიმინალური სუბკულტურის სოციოლინგვისტურ ასპექტებს.

ლინგვოკრიმინალისტური ექსპერტიზის გავრცელებული სახეობაა პიროვნული პატივის, ღირსებისა და საქმიანი რეპუტაციის დაცვასთან დაკავშირებული კვლევები. ამგვარი კვლევების ძირითადი ცნებითი კატეგორიები სამ ჯგუფად განიყოფება:

- ზემოქმედების ობიექტი - ღირსება, პატივი, პრესტიჟი, რეპუტაცია;
- პროცესის დახასიათება და ზემოქმედების საშუალებები - ცნობები, დამცირება (პატივისა და ღირსების), ცილისწამება, შეურაცხყოფა, უღირსი ფორმა, ცინიკური ფორმა, უცენზურო (სკაბრეზული) თქმები;
- ზემოქმედების შედეგები - მორალური ზიანი, ზნეობრივი განცდები რაც შეეხება სამეტყველო აგრესიის თარგმნის პროცესს; საილუსტრაციოდ გთავაზობთ რამდენიმე მაგალითს:

1. ამერიკის შეერთებული შტატების საელჩოს განცხადება, ნიკა მელიას დაკავების შემდეგ, 23 თებერვალი, 2021: „*The United States Embassy is deeply concerned by the government’s decision to detain the head of a major opposition political party at the party’s headquarters this morning. We regret that the call of the United States and other international partners for restraint and dialogue was ignored. We are dismayed by the polarizing rhetoric from Georgia’s leadership at a time of crisis. Force and aggression are not the solution to resolving Georgia’s political differences. Today, Georgia has moved backward on its path toward becoming a stronger democracy in the Euro-Atlantic family of nations*“ - ამერიკის შეერთებული შტატების საელჩო ღრმად არის შეშფოთებული მთავრობის გადაწყვეტილებით მთავარი ოპოზიციური პარტიის ლიდერის დაკავების გამო ამ დილით პარტიის სათავო ოფისში. ვწუხვართ, რომ შეერთებული შტატებისა და სხვა საერთაშორისო პარტნიორების მოწოდებები თავშეკავებისა და დიალოგისკენ უგულვებელყოფილი იყო. შეძრწუნებული ვართ კრიზისის დროს საქართველოს ხელმძღვანელი პირების მიერ გამოყენებული განხეთქილების გამომწვევი რიტორიკით. ძალისმიერი მეთოდები და აგრესია არ არის საქართველოს პოლიტიკური უთანხმოებების გადაჭრის გზა. დღეს საქართველომ უკან დაიხია ევროატლანტიკურ სახელმწიფოთა ოჯახში უფრო ძლიერი დემოკრატიისკენ მიმავალ გზაზე“. **ანალიზი:** თარგმანი შესრულებულია ნეიტრალური ენით; ვინაიდან ინგლისური ენა ნაკლებად აგრესიულ ენას წარმოადგენს, ამასთანავე, აღნიშნული

განცხადება გავრცელებულია ამერიკის საელჩოს მიერ, მთარგმნელს არ ექნებოდა არანაირი უფლება, რომ ორიგინალი ტექსტის ექსპრესიულობა შეეცვალა მეტად აგრესიული სიტყვების გამოყენებით; შეიძლება ითქვას რომ შინაარსის, ფორმის და დანიშნულების მიხედვით წყარო ტექსტიდან სამიზნე ენაზე გადმოტანილი ინფორმაცია ადეკვატურია.

2. რუსი ტურისტის ვიდეო მიმართვა ახალგაზრდებს, რომლებიც 2023 წლის მარტში, აქციის ფარგლებში აპროტესტებდნენ უცხოური გავლენის აგენტების შესახებ კანონპროექტის მიღებას: „*We are at Shota Rustaveli where yesterday a rally was held where the crowd, I would more call a herd of young people, fans of IQOS, iPhone, Chewing Gum, Harley Davidson, tried to defend as their stupid right to be slaves of America. In general, the zombie youth were all jumping, making noise and screaming here. This was funny because it appears that they were run by older foreigners. They want you to pay twice as much for utilities or three times as much. They want gasoline at the gas station not ninety euros, not ninety euro cents, but two euros a litre. Come on, you idiots. God give the power to maintain your right, position in this world*“- „ჩვენ ვიმყოფებით რუსთაველზე, სადაც გუშინ ტარდებოდა მიტინგი, სადაც მასა, მე ვიტყვოდი ფარა ახალგაზრდა ადამიანებისა, აიქოსის, აიფონის, ჰარლი დევიდსონისა და სალექი რეზინის ფანატები, ცდილობდა დაეცვა თავისი ბრიყვული უფლება იყვნენ ამერიკის მონები. მოკლედ, ზომბირებული ახალგაზრდობა აქ ხტუნავდა, ხმაურობდა, ყვიროდა. ეს იყო სასაცილო, რადგან ცხადი იყო რომ მათ აკონტროლებენ მათზე უფროსი უცხოელები. უნდათ რომ იხდიდნენ ორჯერ და სამჯერ მეტ კომუნალურ გადასახადებს; უნდათ რომ საწვავი ღირდეს არა 90 ცენტი, არამედ 2 ევრო ლიტრი. ნუ, რას იზამ, ბრიყვები. ღმერთმა ქნას, ხელისუფლებამ უერთგულოს თავის სწორ პოზიციას“. **ანალიზი:** წყარო ტექსტში გამოყენებულია ისეთი სიტყვები, როგორიცაა: „**herd**-ფარა, ნახირი“, „**slave**-მონა“, „**zombie youth** -ზომბირებული ახალგაზრდობა“, „**idiots** - სულელები“; რუსეთ-საქართველოს შორის დაძაბული და არასახარბიელო პოლიტიკური ურთიერთობების გამო, რუსი აქტივისტის მიერ მსგავსი სახის ტექსტის გავრცელება, თანაც იმ სიტყვებიც, რასაც საგანგებოდ გავუსვით ხაზი, რა თქმა უნდა პირდაპირი აგრესიის გამოხატულებას წარმოადგენს; მთავარი ისაა, რომ აღნიშნული ტექსტი თავისი ექსპრესიული ლექსიკით საპასუხოდვე აგრესიულ ქმედებას, ქცევას მოითხოვს; მთარგმნელი არ ცდილობდა ექსპრესიული ლექსიკის შერბილებას, მეტიც, ზუსტად და სიტყვა-სიტყვით თარგმნის აგრესიის გამოხატველ სიტყვებს; მიზეზი ყველასათვის ნათლად გასაგებია.

3. ადამ კინზინგერის განცხადება სოციალურ ქსელში, 22 მარტი, 2021: „*Russia is not our ally; Putin is a murderer. He’s a tyrant who targets freedom-loving people and their elections. He helped Assad kill over 50k children in Syria and tortured activists in Belarus. He sows chaos and acts with impunity across the globe. I’m rooting for America, always*“- „რუსეთი არ არის ჩვენი მოკავშირე. პუტინი მკვლელია. ის არის ტირანი, რომელიც ყოველთვის თვალში იღებს თავისუფლების მოყვარე ადამიანებსა და მათ არჩევანს. ის დაეხმარა ასაღს 50ათასზე მეტი ბავშვის მკვლელობაში, სირიაში და აწამებდა აქტივისტებს ბელორუსში. ის ქმნის ქაოსს და დაუსჯელად მოქმედებს

მთელი მსოფლიოს მასშტაბით. მე ყოველთვის მხარს ვუჭერ ამერიკას“... ანალიზი: ამ მაგალითში ინგლისური ტექსტი შეიცავს ძლიერ და სანდო დამკვირვებელ შეფასებებს რუსეთის პრეზიდენტ ვლადიმერ პუტინის შესახებ. ქართული თარგმანი ეფექტურად ინარჩუნებს ორიგინალური ტექსტის განზრახვას და ტონს, მკაფიოდ გამოხატავს პუტინის კრიტიკას და მხარს უჭერს ამერიკას. ქართული თარგმანი ზუსტად ასახავს წყაროს ტექსტის ყველა ძირითად დეტალს, მათ შორის პუტინის ბრალდებებს, მოქმედებებს და ზოგადი შეფასებების ნათლად გადმოცემას. ნათლად გადმოსცემს იმავე სერიოზულობას და შეფასებებს, რაც ორიგინალი ტექსტის მთვარი იდეაა. ფრაზები, როგორცაა „პუტინი მკვლელია“ და „ის ქმნის ქაოსს“, სწორად გადმოსცემს ინგლისური ტექსტის ემოციურ დატვირთვას და კრიტიკულ ტონს.

4. რუსეთ-უკრაინის ომის თემატიკასთან დაკავშირებით: „LONDON, March 29 (Reuters) - A ceasefire agreement between Russia and Ukraine would not be enough to trigger the lifting of British sanctions, British Prime Minister Boris Johnson told a meeting of his senior ministers on Tuesday. "The prime minister said a ceasefire alone would not be cause for UK sanctions to be removed on Russia," Johnson's spokesman told reporters, giving his account of the cabinet meeting. "He said the pressure on (Russian President Vladimir) Putin must be increased both through further economic measures and providing military aid to ensure Russia changes course completely - „რუსეთსა და უკრაინას შორის ცეცხლის შეწყვეტის შესახებ შეთანხმების გაფორმება ბრიტანეთის მიერ დაწესებული სანქციების მოსახსნელად საკმარისი არ იქნება. ამის შესახებ დიდი ბრიტანეთის პრემიერ-მინისტრმა, ბორის ჯონსონმა განაცხადა. ბორის ჯონსონის თქმით, აუცილებელია ვლადიმერ პუტინზე ზეწოლის გაძლიერება, როგორც ეკონომიკური ზომების მიღებით, ისე სამხედრო დახმარების აღმოჩენით, რათა რუსეთმა სრულად შეცვალოს თავისი კურსი“. ანალიზი: ლექსიკური ტრანსფორმაცია (მაგ.: **“Ceasefire agreement”** ითარგმნა როგორც „შეთანხმება ცეცხლის შეწყვეტის შესახებ“ - სამიზნე ტექსტში საჭირო გახდა განვრცობა); სინტაქსური ტრანსფორმაცია (მაგ.: **"A ceasefire agreement between Russia and Ukraine would not be enough to trigger the lifting of British sanctions"** - "რუსეთსა და უკრაინას შორის ცეცხლის შეწყვეტის შესახებ შეთანხმება ბრიტანეთის მიერ დაწესებული სანქციების მოსახსნელად საკმარისი არ იქნება"); სემანტიკური ტრანსფორმაცია, მაგ.: **“...would not be enough to trigger the lifting of British sanctions”** – „დაწესებული სანქციების მოსახსნელად საკმარისი არ იქნება“; ქართული თარგმანი ეფექტურად ინარჩუნებს ორიგინალი ტექსტის განზრახვასა და ტონს; თარგმანი ასევე ინარჩუნებს პოლიტიკურ კონტექსტსაც, რაც უზრუნველყოფს იმას რომ ქართულმა სამიზნე აუდიტორიამ სწორად გაიგოს ინფორმაცია; თარგმანში ნათლად ჩანს, რომ თავიდან არის არიდებული შესაძლოა მიკერძოება და ორიგინალი ტექსტის არასწორი ინტერპრეტაცია.

5. საერთაშორისო ჰაკერული დაჯგუფება „ანონიმუსი“ კიბერ ომს უცხადებს რუსეთის პრეზიდენტს, ვლადიმერ პუტინს: *“members of Anonimus have declared cyber war against your regime. Your secrets may no longer be safe. We plan to expose what has been hidden for years with the powers of anonymous bearing down on you and your corrupt cronies. It’s only a matter of time until we uncover the dirt you’ve been*

trying to hide from the community. You lied your way into leading from the depths of your closet no skeleton will be left unturned. We are now asking to restore the rights of the Ukrainian people and resign as an elected official. You have failed to protect those in vulnerable living conditions. You have failed your civic a moral duties as a public official... It's time to put Vladimer Putin's proverbial money where his mouth is. Do your research to dig and leave no stone unturned... - „ანონიმუსის“ წევრებმა თქვენი რეჟიმის წინააღმდეგ კიბერ ომი გამოაცხადეს. თქვენი საიდუმლოებები ველარ დაიმალება. ჩვენ ვვგეგმავთ გამოვავლინოთ ყველაფერი, რასაც ამდენი წლის მანძილზე საგუდლაგულოდ მალავდით; ეს მოხდება ანონიმუსის ძალებით და დაგამხობთ თქვენც და თქვენს კორუმპირებულ მეგობრებსაც. გავამხელთ სიბინძურეს, რასაც თქვენ უმაღლავდით საზოგადოებას, რომლის მართვასაც ტყუილით ახერხებდით. თქვენს ღრმა გარდერობში არ დარჩება ჩონჩხი, რომელსაც არ გადავატრიალებთ. ჩვენ ახლა მოვითხოვთ აღადგინოთ უკრაინელი ხალხის უფლებები და გადადგეთ, როგორც არჩეული ხელისუფალი. თქვენ ვერ დაიცავთ გასაჭირში მყოფთ. თქვენ გაუცრუეთ იმედები მასაც, ვისაც მოტყუებით მართავდით... დროა ვლადიმერ პუტინს თავისი ფული გავუკეთოთ იქ, სადაც მას პირი აქვს (იდიომა). დაიწყეთ თქვენი მოქმედებები დრესვე. არ დატოვოთ არცერთი ქვა გადმოუბრუნებელი“; ანალიზი: კონკრეტულ მაგალითში, სხვა მთარგმნელობით ტრანსფორმაციებთან (გრამატიკული, ლექსიკური, სემანტიკური) ერთად, საინტერესოა ფრაზეოლოგიზმის თარგმნის საკითხი, რომელიც ზოგ შემთხვევაში უთარგმნელ ერთეულს წარმოადგენს, მაგ.: „**no skeleton will be left unturned**“ - თარგმანი სიტყვასიტყვით არის შესრულებული „... არ დარჩება ჩონჩხი, რომელსაც არ გადავატრიალებთ“ (არაფერი დარჩება საიდუმლო). ამ შემთხვევაშიც თარგმანი შესრულებულია გავრცობით, ანუ გამოყენებულია გენერალიზაციის მეთოდი; ამავე ტექსტში საინტერესოა პირდაპირი სამეტყველო აგრესიის ისეთი ნიმუში, როგორცაა **“It’s time to put Vladimer Putin’s proverbial money where his mouth is** - დროა ვლადიმერ პუტინს თავისი ფული გავუკეთოთ იქ, სადაც მას პირი აქვს“. გამოყენებული იდიომები ვერბალურ აგრესიას მეტად ექსპრესიულს ხდის, სწორედ ამიტომ ისინი უცვლელადაა გადმოტანილი სამიზნე ტექსტში; აღნიშნული წყარო ტექსტი, ისევე როგორც სამიზნე, გულისხმობს პირდაპირ მუქარით სავსე შეტყობინების გადაცემას. სამიზნე ტექსტი ეფექტურად ინარჩუნებს წყარო ტექსტის განზოგადებასა და ტონს; თარგმანი სწორად ასახავს კულტურულ კონტექსტს, სადაც „ანონიმუსის“ წევრები პირდაპირი მუქარით მიმართავენ ობიექტს. მთარგმნელი სწორად გვაწვდის ფრაზების „მოვითხოვთ“ და „გავუკეთოთ ფული იქ, სადაც პირი აქვს“ ემოციურ დატვირთვას და აგრესიულ ტონს, რაც ხაზს უსვამს ტექსტის მიზანზე და სერიოზულობაზე. აღნიშნული თარგმანი ხაზს უსვამს ლინგვისტური და კულტურული ფაქტორების განხილვის მნიშვნელობას, პოლიტიკურად სენსიტიური კონტენტის თარგმნისას.

ზოგადი დასკვნები

ჩატარებულმა კვლევამ შემდეგი დასკვნების გაკეთების საფუძველი მოგვცა:

1. დისკურსის ისტორიული სურათის კვლევამ საშუალება მოგვცა ვივარაუდოთ, ვიფიქროთ, რომ დისკურსის წარმომავლობა, შესაძლოა, უკავშირდებოდეს ერთი მხრივ ენის, მეტყველების, საჯარო გამოსვლის და ა.შ. ან, მეორე მხრივ, ლიტერატურის შესწავლას, იმდენად რამდენადაც დისკურსი მიიჩნევა უფრო ვრცელ ფენომენად, ვიდრე უბრალოდ ტექსტი. დისკურსი, შესაძლოა, მივიჩნიოთ, იმ საერთო კონტექსტისა და სიტუაციის ირგვლივ გაერთიანებულ ტექსტთა ერთობლიობად, რომლებიც შინაარსობრივად და ფორმით უკავშირდება ერთმანეთს და საერთო აზრის ჩამოყალიბებას ემსახურებიან, ერთსა და იმავე სფეროს ეხება. კონტექსტისა და სიტუაციის შესაბამისად, განისაზღვრება დისკურსის სტილიც და ჟანრიც, რაც მკაფიოდ ვლინდება კონტამინირებული ბუნების მქონე ფენომენში - სოციალურ-პოლიტიკურ დისკურსში;

2. მაშინ როდესაც ტექსტი წარმოადგენს ენის მკაფიო მატერიალურ გამოვლინებას, დისკურსი ქმნის კომუნიკაციის უფრო ფართო ჩარჩოს. ჩარჩოდ მოვიაზრებთ სიტუაციას, რომელსაც ვერბალურად ემსახურება დისკურსი და კონტექსტს, რომლითაც ხდება კონტექსტის ვერბალური უზრუნველყოფა. ეს (ჩარჩო) ანიჭებს მას (დისკურსს) მნიშვნელობას და დანიშნულებას. სწორედ ამიტომ არის მნიშვნელოვანი დისკურსის შესწავლა ლინგვისტიკისთვის, რადგან ის გვეხმარება გავიგოთ, თუ როგორ გამოიყენება ენა რეალურ კონტექსტში მნიშვნელობის გადმოსაცემად და სოციალური ურთიერთობების დასამყარებლად. სწორედ დისკურსის ანალიზის მეშვეობით გვეძლევა საშუალება გამოვავლინოთ კომუნიკაციის პროცესში არსებული ფარული მინიშნებები, მასში დამიფრული კულტურული კოდი, რაც, თავის მხრივ, გვაწვდის ინფორმაციას იმის შესახებ, თუ როგორ აყალიბებს და ასახავს ენა საზოგადოებას;

3. დისკურსისა და ფუნქციური სტილების ურთერთკავშირი მყარი და ურთიერთგანპირობებულია. ფუნქციური სტილი ყალიბდება დისკურსის კონტექსტის, მიზნის, აუდიტორიისა და სოციალური ნორმების შესაბამისად. ამ ურთიერთმიმართების გათვალისწინება კი გადამწყვეტ როლს ასრულებს როგორც თავად ეფექტური კომუნიკაციის, ისე დისკურსის ანალიზის საქმეში;

4. ცვალებად სოციალურ-პოლიტიკურ გარემოში, როდესაც სოციალური მოვლენის პოლიტიკურად ტრანსფორმირება ხდება, სოციალური შინაარსისა და დანიშნულების ტექსტები ინარჩუნებენ სოციალური დისკურსის ნიშნებსა და მახასიათებლებს და იძენენ პოლიტიკურ დატვირთვასაც. შედეგად ვიღებთ კონტამინირებულ დისკურსს, რომელიც თავის თავში აერთიანებს სოციალურ და პოლიტიკურ მახასიათებლებს;

5. სოციალური დისკურსი ხშირად აისახება პოლიტიკურ დისკურსში სოციალური ღირებულებების, ნორმებისა და კონფლიქტების არეკვლით. პოლიტიკური დისკურსი აერთიანებს სოციალურ დისკურსებში გავრცელებულ ენასა და საკითხებს, გამოიყენებს მათ საზოგადოებასთან გამოხმაურებისთვის.

პოლიტიკოსები ცდილობენ გამოიყენონ ენა კონკრეტული საკიხთისადმი საზოგადოებაში გავრცელებული გრძნობებისა და ემოციების შესაბამისად, რითიც ისინი თავიანთ სათქმელს მეტად დამაჯერებელს და არგუმენტირებულს ხდიან;

6. სამეტყველო აგრესიად მივიჩნევთ როგორც საკომუნიკაციო რეალობას, რომელიც შეიძლება ვლინდებოდეს ნებისმიერი დისკურსის ფარგლებში, მიუხედავად მისი ტემპორალური, არამუდმივი და სპეციფიკური, ეროვნული პარამეტრებისა; ეს არის კონფლიქტის თანმხლები და/ან მისი გამომწვევი სამეტყველო ქმედება, რომელიც პიროვნებათაშორის ან სოციალურ დონეზე ვლინდება;

7. ვერბალური აგრესიის ლინგვისტური სპეციფიკა პოლიტიკურ დისკურსში, ეფუძნება მოსაუბრის მიერ მისი პოზიციის აღიარებასა და მოთხოვნას, რომ იგი უპირობოდ უნდა იქნას მიღებული ადრესატის მიერ. ვერბალური აგრესიის საფუძველი ყალიბდება ადრესატზე უარყოფითად მიმართული ემოციური მეტყველების, ანტიეტიკეტური მიზნების განხორციელების და სხვა ნეგატიური ქმედებებისა და განზრახვების შედეგად, რაც კომუნიკანტთა ურთიერთობების დესტაბილიზაციას იწვევს;

8. აგრესიული ბუნების მქონე ვერბალური ქცევა ხასიათდება ორმაგი ინტენციით. ერთი მხრივ ეს არის მოსაუბრის ცნობიერი ორიენტაცია სუბიექტ-ობიექტის ტიპის ურთიერთობაზე, რომელიც შეიძლება გამოიხატოს როგორც განცხადებების შინაარსით, ისე სიტყვიერი ქცევის დესტრუქციული ფორმებით. მეორე მხრივ, აგრესიულ კომუნიკაციას ყოველთვის ახასიათებს უარყოფითი დამოკიდებულებების გამოხატვა ადრესატის ან საუბრის ობიექტის მიმართ, რომელიც არ მონაწილეობს კომუნიკაციის პროცესში;

9. ენობრივი აგრესიის ლინგვისტური ბუნების კვლევა სამ საბაზისო საკითხს ეყრდნობა; მანერა, რომელშიც ასეთი ქცევა შემენილია; ჯილდო ან სასჯელი, რომელიც გავლენას ახდენს მის განხორციელებაზე; სოციალური და გარემო ფაქტორები, რომლებიც გავლენას ახდენენ მოცემულ კონტექსტში მის შესრულებაზე;

10. ვერბალური აგრესია მჭიდრო კავშირშია, და, შესაბამისად, ასახავს კულტურულ ნორმებსა და სოციალურ პრაქტიკას, რომლებშიც ის იბადება და ფუნქციონირებს; აგრესიას სხვადასხვა ერსა და კულტურაში, შესაბამისად, სხვადასხვა ენაში, რომლებზეც ამ ერის წარმომადგენლები საუბრობენ, ჩვენს (აგრესიის გამოვლენის) შემთხვევაში კი, კამათობენ, სხვადასხვაგვარი გამოვლინება და, შესაბამისად, სხვადასხვაგვარი ლინგვისტური მახასიათებლები აქვს. განსხვავება განპირობებულია არა მხოლოდ ისეთი ხილული ელემენტებით, როგორცაა: კულტურა, ტრადიციები, წეს-ჩვეულებები, რიტუალები და ა.შ., არამედ ისეთი არამატერიალური ელემენტებითაც, როგორცაა: ეროვნული ხასიათი, პიროვნული აგრესია და ა.შ. ბუნებრივია, მთარგმნელობითი თვალსაზრისით კომუნიკაციის როგორც ხილული, ისე უხილავი მდგენელების გათვალისწინება განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია პიროვნებათაშორისი თუ ერთაშორისი, სოციალური დაპირისპირების, კონფლიქტების არსებობის შემთხვევაში;

11. წყარო და სათარგმნ ენებში პარალელური, სინონიმური და სხვა სახის ელემენტების არარსებობისას თარგმნა განსაკუთრებულ სიფრთხილეს მოითხოვს. რაც მდგომარეობს ნიუანსურ მიდგომაში, როდესაც მთარგმნელს უწევს იპოვოს გზები, რომლებითაც ის გადმოსცემს განზრახულ აგრესიას, შეინარჩუნებს გრამატიკულ სისწორეს და ტექსტის სათანადო გამართულობას. ეს შესაძლოა გულისხმობდეს თარგმნისას ისეთი ლექსიკური ერთეულების შერჩევას, რომლებიც მაინც ასახავენ ორიგინალის ტონს და განზრახვას, თუმცა, ადრესატისთვის მისაღები ტონით. ასევე, ვერბალური აგრესია ხშირად მიზნად ისახავს ძლიერი ემოციური ან ფსიქოლოგიური რეაქციის გამოწვევას. თარგმნის დროს, ბუნებრივია, მიზანშეწონილია რომ ეს გავლენა არ დაიკარგოს ან შემცირდეს. თუმცა, რასაკვირველია, კონფლიქტის შემდგომი გაღრმავების თავიდან აცილებაც არსებითად მნიშვნელოვანია აგრესიული ბუნების მქონე კომუნიკაციის შემთხვევაში;

12. აგრესიული შინაარსის თარგმნა ასევე გულისხმობს ეთიკურ პასუხისმგებლობას. თარჯიმანი უნდა იყოს ფრთხილი, რომ არ გააღრმავოს აგრესია ან არ იყოს მიკერძოებული. ეს განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ისეთ დისკურსებში, როგორცაა იურიდიული დოკუმენტები, მედია ან საგანმანათლებლო მასალა, განსაკუთრებით კი, ისეთ სენსიტიურ კონტექსტში, როგორცაა პოლიტიკური დატვირთვის მქონე სოციალური დისკურსი, რომელიც კომუნიკანტთა ყოველდღიურ არსებობასა და საქმიანობაში ვლინდება და სადაც ნათარგმნი ტექსტის არასწორი ინტერპრეტაციის შედეგები შეიძლება საბედისწერო აღმოჩნდეს.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ადგიშვილი, ქ. „არგუმენტაცია პოლიტიკურ დისკურსში (შეპირისპირებითი ანალიზი. ფრანგული და ქართული ენების მასალაზე)“, ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი, თბილისი, 2013;
2. არაბული, ა. „ქართული მეტყველების კულტურა“, თბილისი, 2005;
3. გოგელია, ნ. "მარიონ დენჰოფის პოლიტიკური დისკურსის ლინგვისტური ანალიზი", თბილისი, 2020;
4. იაკობაძე, ქ., „დრამატურგიული ტექსტის მთარგმნელობითი პარადიგმა (ტენესი უილიამსის პიესის „ტრამვაი, რომელსაც სურვილი ჰქვია“ რუსული და ქართული თარგმანების მაგალითზე), სადისერტაციო ნაშრომი, თბილისი, 2018;
5. სალია, ი. „ტერმინ "დისკურსის" გაგებისათვის. ტერმინოლოგიის საკითხები, 2018;
6. სვანი, მ. „მედია დისკურსის კონტრასტული ანალიზი (ბრიტანული და ქართული პრესის ახალი ამბების მიხედვით)“, თბილისი, 2017;

7. სოსიური ფ. "ზოგადი ენათმეცნიერების კურსი", ც.ბიბლიეიმვილის თარგმანი, თბილისი, 2002.
8. ფანჯიკიძე, დ., "თარგმანის ახალი თეორიები და სტილის ეკვივალენტობის პრობლემა". თბილისი: "განათლება", 1995;
9. ჭიჭინაძე, კ. "აგრესია; აგრესის ეთოლოგიური, ფსიქოლოგიური, ფიზიოლოგიური გამოვლინებები და მექანიზმები". თბილისი: თბილისის ივანე ჯავახიშვილის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა, 2010;
10. Adamzik, K. "Sprache: Wege zum Verstehen". Tübingen/Basel: Francke, 2004;
11. Ana Guerra, F. "Translating culture: problems, strategies and practical realities. Journal of literature, culture and literary translation, Art and Subversion", 2012 (2);
12. Auer, P. "Sprachliche Interaktion". Eine Einführung anhand von 22 Klassikern. Tübingen: Niemeye, 1999;
13. Bakai, Y. I. "Psycholinguistic peculiarities of verbal aggression in English Political Discourse". Academic Journal of Nawroz University, 11(2), 2022.
14. Baker, M. "Meaning-Based Translation: A Guide to Cross-Language Equivalence". Lanham and New York: University Press of America, 1992;
15. Bakhtine M. "Esthetique de la création verbale", trad.fr. Paris, Seuil, 1984;
16. Bandura, A., "Social Cognitive Theory: An Aggentive Perspective", 2001;
17. Benveniste, E. "Probleme de linguistique generale", Paris: Editions Gallimars, 1966;
18. Berkowitz, L. " Aggression: Causes, Consequences and Control, 2002.
19. Busse, D. "Historische Diskursemantik". Ein linguistischer Beitrag zur Analyse gesellschaftlichen Wissens, 2000;
20. Busse, D; Teubert W. "Ist Diskurs ein sprachwissenschaftliches", 1994;
21. Catford, J. "Translation: application and research". New York: Gardner Press Inc., 1965;
22. Dodge, K.A., Coie, J.D. "Social information-processing factors in reactive and instrumental aggression in children's playgroups", Journal of Personality and Social Psychology №53, 1987.
23. Fairclough, N. "Critical Language Awareness", London: Harlow , 1992;
24. Foucault, M. "Archäologie des Wissens". Übersetzt von Ulrich Köppen, Frankfurt, a.M.: Suhrkamp, 1981;
25. Gee, J. P. "an introduction to discourse analysis, theory and method". London: Routledge, 1999;
26. Hartono, R. "Cultural Aspects in Translation (A Multicultural Perspective Based on English, Indonesian and Local Languages Contextst)". 2nd English Language Teaching, Literature and Tranlation International Conference (pp. 2-15). Semarang: Semarang State University, 2003;
27. Jager, S. "Kritische Diskursanalyse". Eine Einführung. Duisburg: Duisburger; Institut für Sprach- und Sozialforschung (DISS-Studien), 1993;

28. Kade, O. "Kommunikationswissenschaftliche Probleme der Translation". Leipzig, 1968;
29. Khan Taaren, M. "Hate Speech and social media: A Systematic Review". Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry, 12(8), 2001;
30. Krysin, L. "Euphemisms in the modern Russian language / Russian language of the late XX century", 1996;
31. Kuzyk, O. "Stages of linguistic analysis underlying the study of aggressive communicative-pragmatic intentions in the English-language political discourse of mass-media", 2013;
32. Лоренц К. Агрессия (так называемое "зло"), М., Изд. гр. "Прогресс", 1994.
33. Maingueneau, D. "Analyse du discours et ses frontieres". Marges Linguistiques, 2005;
34. Melnychenko, I. "Approaches to definition of verbal aggression in political discourse". Science and Education a New Dimension(177), 2018
35. Newmark, P. "Approaches to translation". Oxford: Pergamon press, 1988;
36. Nida, E. & Taber C., "The theory and practice of translation". Leiden: E.J. Brill, 1969;
37. Nida, E. "Principles of Correspondence". London: Routledge, 1964;
38. Paveau, M.A., Sarfati, G.E. "Les Grandes theories de la linguistique". Paris: Collin, 2003;
39. Sauer, C. "Der aufdringliche Text. Sprachpolitik und NS-Ideologie in", 1998;
40. Warnke, I. "Texte in Texten – Poststrukturalistischer Diskursbegriff und Textlinguistik". In: Adamzik, K. (Hg.). "Texte – Diskurse – Interaktionsrollen. Analysen zur Kommunikation im öffentlichen Raume", I. "Adieu Text – bienvenue Diskurs? Über Sinn und", 2002;
41. Wingfield, J.C., Moore, I.T., Goymann. W., Wacker, D.W. "Context and Ethology of Vertebrate Aggression: Implications for the Evolution of Hormone-Behaviour Interactions. In Biology of aggression", Oxford University Press, 2006;
42. Wittgenstein, L. "The Blue and Brown Books". Oxford: Oxford: Blackwell, 1958;
43. Воронцова, А. Т. "Речевая агрессия в современной культуре". Челябинск, 2005;
44. Воронцова, А. Т. "Речевая агрессия в современной культуре". Челябинск, 2005;
45. Воронцова, А. Т. "Речевая агрессия: коммуникативно-дискурсивный подход". Челябинск: дис. канд. наук, 2006;
46. Воронцова, Т. речевая агрессия в коммуникативно-дискурсивной парадигме. ВЕСТНИК ВГУ,(1), 2006;
47. Гаврилова, М. В. "Лингвистический анализ политического дискурса", 2002;

48. Енина, Л. В. "Речевая агрессия и речевая толерантность в средствах массовой информации", 2002;
49. Жельвис, В. И. "Поле Брани". Сквернословие как социальная проблема в языках и культурах мира, 1997;
50. Иванов А. О., Безэквивалентная лексика. СПб.: СПбГУ, 2006;
51. Комиссаров, В. "Лингвистические модели процесса перевода", 1972;
52. Комиссаров В. Н., Коммуникативные концепции перевода // Перевод и коммуникация. М., 1997;
53. Рецкер, И. "Теория перевода и переводческая практика. Очерки лингвистической теории перевода", 1974;
54. Седов, К. Ф. "Речевая агрессия в современной культуре". Челябинск, 2005;
55. Сергеевна М.В. "Особенности Речевой агрессии в СМИ (На материале Англо и Русскоязычных масс-медиа)". Белгород, 2007;
56. Шейгал, Е.И. "Вербальная агрессия в политическом дискурсе" / Вопросы стилистики, Саратов, 1999;
57. Щербинина, Ю. В., & Флинта М. „Русский язык. Речевая агрессия и пути ее преодоления“. В Ю. В. Щербинина, „Русский язык. Речевая агрессия и пути ее преодоления“, 2004;
58. Якобсон, Р. "Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике", 1978.

სადისერტაციო ნაშრომის ძირითადი დებულებები აისახა და გაჟღერებული იქნა შემდეგ პუბლიკაციებში და კონფერენციებზე:

1. 2021 წლის ოქტომბერი - ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი, საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია „1921 წლის ისტორიულ-კულტურული მოვლენები: ხედვა საუკუნის შემდეგ“- ეძღვნება ჭაბუა ამირეჯიბის დაბადებიდან 100 წლის იუბილეს, საკონფერენციო კრებულის თანაავტორი - https://www.researchgate.net/publication/355338849_ivane_javakhishvilis_sakhelobis_tbilisis_sakhelmtsipo_universiteti_humanitarul_metsnierebata_pakulteti_saertashoriso_sametsnier_o_konperentsia_1921_tslis_istoriul-kulturuli_movlenebi_khedva_saukunis_sh ;
2. 2023 წლის ივნისი - “საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია ლინგვისტიკასა და დისკურსის პროსოდიაზე (ICLDP-2023)”, ენათმეცნიერების სექციაში წარმოდგენილი ნაშრომი „The verbal aggressin as a linguistic phenomenon and

the ways of its expression in social-political discourses” („სამეტყველო აგრესია როგორც ლინგვისტური ფენომენი და მისი გამოხატვის გზები სოციალურ-პოლიტიკურ დისკურსში“); პარიზი, საფრანგეთი. სტატია გამოქვეყნებულია სამეცნიერო ჟურნალ „Telematique“-ში (ინდექსირებულია „web of science“-ის სამეცნიერო ბაზაში; TELEMATIQUE, Volume 22, Issue 1, 2023; ISSN: 1856-4194, pp. 1890– 1896); <https://www.provinciajournal.com/index.php/telematique/article/view/1403> ;

3. 2023 წლის ივნისი - სამეცნიერო სტატია „სამეტყველო აგრესია და მისი მთარგმნელობითი ასპექტები“, გორის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სამეცნიერო ჟურნალის „ფილოლოგიური კვლევები“ (ISSN 2667-9612) VI ნომერი - <https://www.sciencejournals.ge/index.php/NJ/article/view/342/301> ;

4. 2023 წლის ივლისი - „ახალგაზრდა მეცნიერთა V საერთაშორისო ინტერდისციპლინური სიმპოზიუმი ჰუმანიტარულ მეცნიერებებში“, თბილისის ივანე ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტი; წარმოდგენილი ნაშრომი „სამეტყველო აგრესიის სოციალურ-პოლიტიკური ასპექტები“; გამოიცა საკონფერენციო მასალების კრებული.

https://docs.google.com/document/d/e/2PACX-1vQ6na1nW3nOBG9n9EA-VT-0tnA00welTUzrC_BR-i4_dZCQxB93JYLjkwvVWv9YmoaWFZTTVR4EflKq/pub

5. 2024 წლის ივლისი - „დოქტორანტა ყოველწლიური ეროვნული II სამეცნიერო კონფერენცია“, აღმოსავლეთ ევროპის უნივერსიტეტი, წარმოდგენილი ნაშრომი „სამეტყველო აგრესიის მარკერები ქართულ პოლიტიკურ დისკურსში“. იბეჭდება სამეცნიერო კონფერენციის მასალები, წიგნის სახით.

6. 2024 წლის სექტემბერი - „მე-7 საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია სოციალურ მეცნიერებებში ახალი ტენდენციების შესახებ“, ენისა და ლიტერატურის საკითხებში წარმოდგენილი ნაშრომი „The Characteristics of Verbal Aggression in the Georgian Political Discourse - სამეტყველო აგრესიის მახასიათებლები ქართულ პოლიტიკურ დისკურსში“, პრადა, ჩეხეთი. სტატია მზად არის დასაბეჭდად ინდექსირებულ ჟურნალში. საკონფერენციო ასბტრაქტების კრებულის ლინკი ISBN: 978-609-485-521-4;

<https://www.dpublication.com/proceeding/7th-ntssconf/#Table-of-Contents>

7. 2024 წლის სექტემბერი - საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის რეგიონული სამეცნიერო ცენტრის შრომები (ISSN 2449 – 2507) მეათე ტომი, წარმოდგენილი სტატია „Strategies of Verbal Aggression in Georgian Social-Political Discourse“, თანაავტორი ასოც. პროფ. ქეთევან სვანიძე, ნაშრომი იბეჭდება.